

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ÚSTAV PEDAGOGIKY A SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Soňa Šikolová

Sportovní hry mateřských škol Mikroregionu Porta

Olomouc 2017

vedoucí práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím literatury uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci dne..... Podpis.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní Mgr. Pavle Vyhnákové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi v průběhu zpracování práce poskytla.

OBSAH

ÚVOD	6
1 Současné pojetí předškolního vzdělávání	8
1.1 Cíle a obsah předškolního vzdělávání	9
1.2 Profesní kompetence učitele mateřské školy	12
1.3 Tělesná výchova a předškolní vzdělávání	14
2 Vývoj dítěte předškolního věku ve vztahu k rodině a mateřské škole	16
2.1 Rozvoj kognitivních procesů.....	17
2.2 Rozvoj v oblasti emocionálně-sociální	20
2.3 Tělesný vývoj jedince	23
3 Hra a pohyb v životě dítěte	26
3.1 Hra dětí v mateřské škole	26
3.2 Pohybové dovednosti a jejich rozvoj	29
3.3 Pohyb v životě dítěte.....	31
4 Sportovní hry mateřských škol Mikroregionu Porta	34
4.1 Soutěžní družstva a disciplíny sportovních her	36
4.2 Sportovní příprava dětí před vlastní akcí	38
4.2.1 Já a moje tělo.....	39
4.2.2 Já a moji kamarádi	42
4.2.3 Já jsem sportovec	46
4.3 Hudebně pohybová příprava na slavnostní zahájení sportovních her	54
4.4 Skladba programu v rámci dne sportovních her.....	56
4.5 Plánování akce	57
4.5.1 Realizační tým.....	58
4.5.2 Harmonogram činností.....	61
4.5.3 Identifikace dárců a techniky fundraisingu	63
4.5.4 Finanční rozpočet.....	65
4.6 Vlastní realizace	66
4.7 Public relations.....	69

4.8	Vnitřní evaluace projektu.....	70
	Závěr.....	73
	Seznam zkratk	74
	Seznam použité literatury a internetových zdrojů.....	75
	Seznam tabulek.....	80
	Seznam příloh	81

ÚVOD

Současný vývoj lidské společnosti je úzce vázán na vědeckotechnický pokrok, který s sebou přináší snižování objemu tělesné práce a omezení pohybových činností zejména při sedavém způsobu zaměstnání dospělých. Aniž bychom si to připouštěli, dochází tak k narušení biologické rovnováhy v organismu člověka ohrožující jeho tělesné i psychické zdraví a následně i celou naši společnost. Také životní styl mnoha rodin zejména s malými dětmi, což dokazuje řada výzkumů zabývajících se touto problematikou, upřednostňuje pasivní způsob trávení volného času a potlačuje tak zcela přirozenou základní potřebu pohybu každého dítěte. Dospělí, mladiství a děti adekvátně nevyužívají pozitivní faktor dnešní doby, a to zvětšující se míru volného času s rostoucí pestrou nabídkou možností pro rozvoj zájmových činností všech obyvatel.

Sportovní hry mateřských škol Mikroregionu Porta je název projektu, který vznikl v roce 2009 na základě osobní iniciativy a spolupráce ředitelek a učitelek mateřských škol v rámci významné podpory Mikroregionu Porta. Mikroregion Porta je svazek celkem osmi členských obcí: Borač, Dolní Loučky, Kaly, Lomnička, Předklášteří, Štěpánovice, Šerkovice a Železné. Spolupráce těchto obcí vychází ze Zákona o obcích č.128/2000 Sb. Svazek těchto členských obcí má právní formu bez právní subjektivity a řadí se do kategorie cestovního ruchu a regionálního rozvoje. Účelem tohoto svazku je řešení společných zájmů, zaměstnanost, rozvojové dokumenty a zejména společné kulturní a sportovní zájmy.

Základní myšlenkou projektu sportovních her je zprostředkování zážitku, který probudí u dětí a rodičů zájem o pohyb, bude rozvíjet tělesnou i psychickou zdatnost dětí, podpoří sportovního ducha a umožní dětem i dospělým opakovaně prožívat radost ze setkání a sounáležitosti se skupinou při upevňování i navazování nových přátelství.

Hlavním cílem této práce je popsat a zhodnotit plánování a realizaci sportovních her, které jsou organizované pro děti předškolního věku a opírají se o poznatky vývojové psychologie a současné kurikulum. Vychází z osmileté zkušenosti pravidelného konání těchto sportovních her jedenkrát ročně v dané obci v rámci mikroregionu jednotlivých mateřských škol. Podmínkou účasti na těchto sportovních hrách je celoroční systematický rozvoj pohybových schopností dětí v jednotlivých mateřských školách, který akceptuje přirozená

vývojová specifika dětí předškolního věku a respektuje individuální možnosti i potřeby každého jednotlivého dítěte.

Dílčím cílem je charakteristika současného pojetí předškolního vzdělávání zdůrazňujícího význam hry a pohybu v životě dítěte v souladu s jeho přirozeným vývojem a aplikace projektu sportovních her do oblasti výchovy a vzdělávání v mateřské škole ve spolupráci s rodinou. Záměrem je také vysvětlit specifika práce a roli učitele mateřské školy při osobnostním rozvoji každého dítěte a pedagogické ovlivňování volného času dětí, rodin, přátel školy i aktérů, kteří tyto sportovní hry připravují.

Výstupem práce je vytvoření metodického textu, který bude motivací, předlohou či oporou pro učitele mateřských škol, jejich ředitele, zřizovatele, vychovatele, pedagogy volného času, instruktory, vedoucí různých zájmových organizací a pro další subjekty, jež budou realizovat podobné typy vlastních projektů zaměřené na podporu rozvoje volnočasových aktivit dětí, mládeže a rodin.

1 Současné pojetí předškolního vzdělávání

Tradiční české označení *předškolní výchova* dnes postupně nahrazuje termín *předškolní vzdělávání*, v odborných publikacích se často vyskytuje pojem *preprimární vzdělávání*. Všechny tyto pojmy mají společný obsah, neboť v sobě zahrnují výchovu, vzdělávání a péči o dítě předškolního věku v mateřské škole. (Průcha, 1999, s. 51) Preprimární vzdělávání představuje první stupeň – úroveň ISCED 0 veřejného vzdělávání v souladu s principy kurikulární politiky a opírající se o dokument z roku 2001 *Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílá kniha)* a zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon). (Průcha (ed.), 2009, s. 146) V našem školství je zaveden vzdělávací systém tzv. dvoustupňového kurikula, který se skládá z *úrovně národní a úrovně školní*.

Na *úrovni národní* vstoupil v platnost v roce 2001 *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* (RVP PV, aktualizace 2004, 2016), který ve svých požadavcích, podmínkách i pravidlech pro vzdělávání dětí od 3 let akcentuje zkušenosti posledních dvaceti let národních i mezinárodních výzkumů a programů s osobnostně orientovaným modelem vzdělávání. Tento model je založen na principu humanizace školy vycházející z optimistické výchovy, komunikativního přístupu, spolupráce a úsilí školy o osobnostní rozvoj potencialit každého dítěte. (Krejčová, Kargerová, Syslová, 2015, s. 14-15) Na rostoucí význam předškolní výchovy z hlediska mezinárodní komparace v souvislosti s novými vědeckými poznatky pedagogiky předškolního věku poukazuje i Průcha (1999, s. 51-52). Dítě se stává subjektem vzdělávání, předškolní výchova institucionálně zajištěná výrazně pozitivně ovlivňuje osvojování vědomostí a dovedností důležitých pro život a stává se součástí celoživotního učení. Mezi nejvýznamnější faktory předškolního vzdělávání napomáhající osobnostnímu rozvoji dítěte patří (Průcha, 1999, s. 65):

- **délka předškolní výchovy** – při delší docházce do mateřské školy dochází k nárůstu pozitivních vlivů na dítě;
- **kvalita edukačních programů** – promyšlený vhodný výběr aktivit zapracovaných do školního vzdělávacího programu;
- **spolupráce rodičů s mateřskou školou** – systematický rozvoj a posilování toho, co se dítě v předškolním vzdělávání naučí.

Školní úroveň představuje *školní vzdělávací program* (ŠVP), který je základním pedagogickým dokumentem každé školy. Povinností pedagoga předškolního vzdělávání stanovenou zákonem je vypracovat vlastní ŠVP podle zásad stanovených v RVP PV s možností zohlednění regionálních i místních podmínek, požadavků, potřeb a tradic dané lokality, ve které se mateřská škola nachází. (Smolíková, 2006, s. 5)

V souvislosti s projektem sportovních her využívají jednotlivé mateřské školy mikroregionu pro celoroční aktivity s dětmi účelově vybudované sportovní areály, hřiště, školní zahrady a okolní přirozený přírodní terén, pole, louky, lesy, potůčky a řeky. Tyto věcné podmínky využívající danou lokalitu mají mateřské školy uvedeny ve svých ŠVP jako podmínky předškolního vzdělávání, které pozitivně ovlivňují kvalitu poskytovaného vzdělávání vymezenou v RVP PV.

1.1 Cíle a obsah předškolního vzdělávání

RVP PV (2004, s. 7-13) detailně rozpracovává jednotlivé cíle, rámcový obsah, způsoby komunikace i podmínky předškolního vzdělávání. Systém vzdělávacích cílů v RVP PV je vyjádřen pomocí **záměrů** a **výstupů** nejprve na *úrovni obecné* a následně na *úrovni oblastní*.

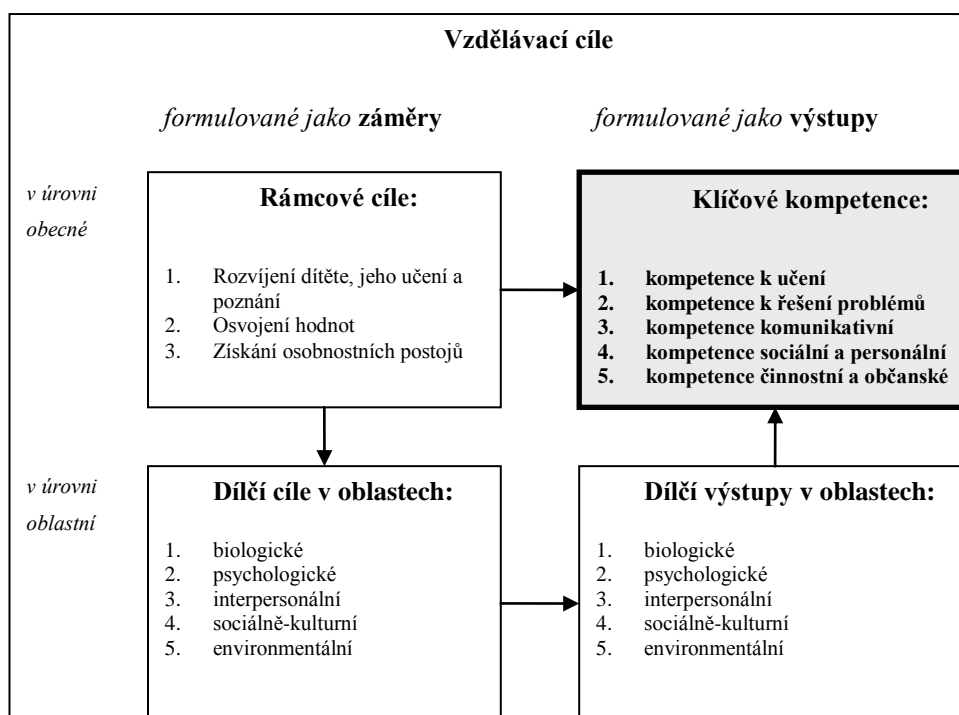
Rámcové záměry na *úrovni obecné* vyjadřují univerzální cíle předškolního vzdělávání, a to:

- **Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání.**
- **Osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost.**
- **Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí.**

Vzdělávací cíle na *úrovni obecné* formulované jako **výstupy – klíčové kompetence** dosažitelné v předškolním vzdělávání jsou:

- kompetence k **učení**;
- kompetence k **řešení problémů**;
- kompetence **komunikativní**;
- kompetence **sociální** a **personální**;
- kompetence **činnostní** a **občanské**.

V kurikulárních dokumentech jsou kompetence formulovány „jako soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince.“ (RVP PV, 2004, s. 9)

Tabulka 1: Systém vzdělávacích cílů, zdroj: RVP PV, 2004, s. 8

Rámcové cíle se na *úrovni oblastní* realizují v pěti **vzdělávacích oblastech** a získávají tak podobu dílčích výstupů neboli dílčích kompetencí, které jsou základem pro budování klíčových kompetencí.

Vzdělávací oblasti jsou pojmenovány (RVP PV, 2004, s. 13):

- **I. Dítě a jeho tělo – biologická oblast.**
- **II. Dítě a jeho psychika – psychologická oblast.**
- **III. Dítě a ten druhý – interpersonální oblast.**
- **IV. Dítě a společnost – sociálně-kulturní oblast.**
- **V. Dítě a svět – environmentální oblast.**

Všechny vzdělávací oblasti, resp. jejich obsahy jsou od sebe neoddělitelné, vzájemně se ovlivňují a při realizaci jedné oblasti se více či méně ovlivňuje oblast další. Pohyb jako základní biologická činnost dítěte se nedá oddělit od psychiky ani sociálních vztahů. (Dvořáková, 2011b, s. 12)

Vzdělávací nabídkou se rozumí pestré a mnohostranné intelektové i praktické příležitosti a činnosti, které předškolní pedagog nabízí dětem v průběhu vzdělávání směřující k naplňování cílů předškolního vzdělávání. (Průcha (ed.), 2009, s. 147)

Syslová (2012, s. 17-18) poukazuje v souvislosti se členstvím České republiky v Evropské unii od roku 2004 na nové pojetí cílů předškolního vzdělávání pro 21. století. Tento tzv. *Delorsův koncept čtyř pilířů vzdělávání* (Delors (ed.), 1996, s. 37) stanovuje tyto cíle:

- **Učit se poznávat** – pomocí kritického myšlení, vzájemného naslouchání, pomoci, hledání, bádání a experimentování.
- **Učit se jednat** – umožnit dětem získávat životní dovednosti praktickým cvičením, vlastním řešením a prováděním činností.
- **Učit se žít společně** – učit děti vzájemnému respektu a úctě k druhým, podporovat různorodost dětí ve skupině, tolerovat odlišnosti věku, kulturní zvyklosti rodin, mentální schopnosti aj.
- **Učit se být** – nejtěžší cíl – rozvíjet sebeúctu, sebevědomí, vést děti k odpovědnosti za svoje chování.

Předškolní vzdělávání má v dnešní společnosti nezastupitelnou roli a pozitivně ovlivňuje budoucí studijní výsledky a adaptaci jedince do společnosti. I dobře fungující rodina s příkladným podnětným prostředím nemůže poskytnout tak významné podněty v oblasti kognitivního, sociálního a emocionálního rozvoje, které jsou prostřednictvím stanovených cílů a obsahu v RVP PV vytvářeny v prostředí mateřské školy. (Průcha (ed.), 2009, s. 145-147)

1.2 Profesionální kompetence učitele mateřské školy

Základním činitelem výchovně vzdělávacího procesu ve všech typech a stupních škol je profesionálně kvalifikovaný učitel, který spoluvytváří edukační prostředí, řídí a monitoruje proces učení, spoluzodpovídá za výsledky vzdělávacího procesu, organizuje a koordinuje činnosti dětí i žáků, je v interakci se žáky, s rodiči, místní komunitou a prostředím. (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 242)

Jak uvádí Syslová (2013, s. 18-20) současná vzdělávací politika Evropské unie prosazuje nejvyšší kvalitu vzdělávání již u dětí navštěvující mateřskou školu. Ta je samozřejmě úzce vázána na osobnost učitele mateřské školy, který musí k výkonu svého povolání splňovat kvalifikační předpoklady neboli profesní kompetence, které jsou definovány v zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Učitelé mateřských škol potřebují v dnešní době *„zvládnout široké spektrum náročných odborných, sociálních i speciálně pedagogických znalostí, dovedností a kompetencí, je prosazován požadavek postupného přechodu na vysokoškolskou přípravu“*. (Průcha (ed.), 2009, s. 75) Vysokoškolské vzdělání učitelů mateřských škol požaduje i *Bílá kniha*, ovšem jeho uzákonění je vlivem nejednotnosti naší politiky opakovaně odkládáno. (Syslová, 2013, s. 20)

Širokou veřejností je učitelka mateřské školy bohužel velmi často vnímána jako chůva, které stačí k výkonu tohoto povolání láska k dětem. Pro kritérium kvality zkušeného učitele dětí předškolního věku je dnes nutností široké spektrum znalostí a dovedností spojené s celoživotním učením. (Syslová, 2013, s. 18)

Jak upozorňuje Průcha a Kořátková (2013, s. 60-61), učitelky mateřských škol svůj profesní výkon orientují k celostnímu rozvoji dětí, osobnostnímu a sociálnímu. Pomocí promyšlených vzdělávacích nabídek a záměrného učení ovlivňují u dětí jejich zájmy, nadání, napravují vývojové nebo vznikající poruchy a zakládají již v předškolním věku dovednosti trvalého charakteru. Tomu musí odpovídat kvalita a šíře profesní připravenosti učitelek, kterou ovlivňují:

- **Osobnostní a sociální dovednosti učitelky** – citlivost, porozumění, trpělivost, komunikativnost, kvalitní vztah k dětem, dovednost vymezovat pravidla soužití ve skupině, vytvářet podnětné prostředí pro poznávání a učení dětí.

- **Dovednosti učitelky cíleně plánovat obsah vzdělávání** – opírající se o prostředí, tradice a aktivity dětských zájmů v souladu s RVP PV, pedagogicko-psychologické znalosti o zvláštlostech dětí předškolního věku, tvořivost, odborné a didaktické znalosti, organizační schopnosti.
- **Odborné znalosti esteticko-výchovných oborů** (hudebních, pohybových, výtvarných aj.) a jejich didaktických tendencí rozvíjejících u předškolních dětí jejich počáteční zájmy, talent, nadání.
- **Odborné znalosti pedagogické diagnostiky** – schopnosti rozpoznat odchylky od běžného vývoje dítěte, počátky stagnace vývoje dítěte, schopnosti komplexní a soustředěné práce dle individuálních potřeb dítěte ve spolupráci s rodinou a dalším specializovaným pracovištěm. (Průcha, Kořátková, 2013, s. 60-61)

Pro naplňování cílů školského zákona i RVP PV jsou významné profesní kompetence učitelek mateřských škol v oblasti vývojové psychologie a pedagogické diagnostiky. (Sedláčková, Syslová, Štěpánková, 2012, s. 23)

Gillernová, Krejčová a kolektiv (2012, s. 51-63) se zabývají profesní rolí učitele a vyzdvihují sociální dovednosti v edukačních aktivitách učitelů, v souvislosti s dlouhodobými společenskými změnami majícími bezprostřední vliv na síť sociálních vztahů a psychosociální klima ve školách v průběhu celého vzdělávacího procesu.

Důležitým komplexním nástrojem pro sebehodnocení a hodnocení kvality učitele určený pro ředitele a učitele mateřských škol je tzv. *Rámeček profesních kvalit učitele mateřské školy* opírající se o *Rámeček profesních kvalit učitele*. (Tomková a kol., 2012, s. 13). Specifikuje předpoklady kvality profesních činností učitele v souladu s etickými principy, nezbytnou úroveň profesních znalostí a profesních činností učitelské profese. Profesní kompetence jsou chápány „jako soubor profesních znalostí, dovedností, postojů, hodnot i osobnostních charakteristik v osmi oblastech: plánování, prostředí pro učení, procesy učení, hodnocení vzdělávacích pokroků dětí, reflexe vzdělávání, rozvoj školy a spolupráce s kolegy, spolupráce s rodiči a širší veřejností a profesní rozvoj učitele.“

Projekt sportovních her je založen na iniciativě, dobrovolnosti, radosti z pohybu a sportovních aktivitách učitelek mateřských škol, které se snaží přivést k aktivnímu trávení volného času děti a jejich rodiče i ostatní aktéry, kteří v rámci svého volného času pomáhají

s náročnou přípravou této akce. Osobnostní rysy učitelek mateřských škol se zcela přirozeně prolínají s profesní činností, výše uvedenými osmi oblastmi profesních kompetencí, v jejich každodenní praxi cíleného pohybového rozvoje dětí. A právě při vlastní organizaci tohoto projektu se projevuje kvalita i šíře profesních kompetencí učitelek, které dokáží promyšleně plánovat, organizovat, vytvářet prostředí, zvolit odpovídající metody, diferencovat práci podle věku a potřeb jednotlivých dětí, otevřeně a pozitivně komunikovat s dětmi i ostatními aktéry této akce a vytvářet pozitivní síť sociálních vztahů mezi dětmi a lidmi navzájem. Daří se jim naplňovat dílčí cíl tohoto projektu, a to spojení výchovy a vzdělávání v mateřské škole v součinnosti s rodinou při vytváření zdravých životních návyků, postojů a kompetencí k plnohodnotnému trávení volného času dětí a jejich rodin.

1.3 Tělesná výchova a předškolní vzdělávání

Úvod této podkapitoly popisuje tělesnou výchovu v rámci obecného pojetí jako samostatný vyučovací předmět na různých stupních škol veřejného vzdělávání. Následně je tělesná výchova blíže specifikována v souvislosti s preprimárním vzděláváním, ve kterém se řadí do jedné z pěti vzájemně propojených vzdělávacích oblastí. Jedná se o oblast biologickou v RVP PV nazvanou Dítě a jeho tělo.

Tělesnou výchovu definují jako „*rozvíjení tělesných a pohybových schopností a dovedností, fyzické a psychické odolnosti, pohybové kultivace*“ Průcha, Walterová a Mareš (1995, s. 232), kteří ji dále charakterizují jako součást obsahu všeobecného vzdělávání a života žáků ve škole s cílem získat dostatek pohybových zkušeností, základy sportovních her i speciálních sportovních disciplín.

Jak uvádí Dvořáková (2011a, s. 12), tělesná výchova je studijním oborem na vysokých školách připravujících pedagogy pro jejich budoucí učitelskou praxi pro výuku tělesné výchovy jako základního předmětu školního vzdělávání.

Předmět tělesné výchovy je nenahraditelnou složkou pro rozvoj fyzické zdatnosti a pohybové kultivovanosti každého jedince, kdy právě ve školním prostředí se pomocí tělesných cvičení prohlubují pohybové schopnosti a režimové návyky orientované k podpoře tělesného a psychického zdraví, mající pozitivní vliv na socializaci člověka. Často používaný pojem **zdravá osobnost** se úzce váže na pedagogiku sportu, neboť právě pohybové aktivity přispívají k optimálnímu stavu fyzického, psychického a sociálního blaha, což dokazuje celá řada empirických výzkumů. (Jansa a kolektiv, 2012, s. 15-16)

Tělesná výchova v RVP PV je začleněna v biologické oblasti nazvané **Dítě a jeho tělo**. Záměrem učitelky mateřské školy při vzdělávání je stimulace a podpora růstu a neurosvalového vývoje dítěte, jeho fyzické pohody, zlepšování pohybové a tělesné zdatnosti, zdravotní kultury, rozvoj pohybových a manipulačních dovedností dítěte, učení sebeobslužným dovednostem a vedení dítěte k zdravým životním návykům a postojům. (RVP PV, 2004, s. 13)

V mateřské škole se v rámci tělesné výchovy využívají různorodě motivované pohybové činnosti, hry a aktivity, které jsou přirozeným prostředkem pro jejich učení, dávají dětem prostor pro jejich samostatnost, rozhodování a vlastní volbu. Obor tělesné výchovy tak nabízí široký souhrn činností a je jedním z **nejdůležitějších prostředků** k naplňování stanovených cílů v RVP PV ve všech jeho pěti vzdělávacích oblastech pro zdravý tělesný, duševní, citový i morální rozvoj osobnosti dítěte. (Dvořáková, 2011a, s. 11-12) Jak uvádí Průcha a Košťátková (2013, s. 78), komplexnost celé vzdělávací nabídky strukturované do pěti vzdělávacích oblastí v RVP PV vyžaduje jejich rozvoj „*integrovaně – v propojení a vzájemných návaznostech, což více vyhovuje dětskému vidění světa, a využití vzdělávacích podnětů tak bude efektivnější*“.

Při naplňování cílů tělesné výchovy hraje důležitou roli všestranná profesionalita učitelky mateřské školy v souladu s její odbornou připraveností, znalostmi a praktickými dovednostmi, kterými jsou (Dvořáková, 2011a, s. 17):

- **Znalosti o vývoji dítěte a praktické dovednosti umožňující jeho rozvoj** v oblasti fyziologické, biologické, psychické a motorické.
- **Znalosti vzájemných souvislostí mezi psychickou a biologickou oblastí** a následné využití motoriky pro rozvoj osobnosti dítěte.
- **Dovednosti rozvíjet tělesnou a psychickou zdatnost dítěte** ve vztahu k jeho zdraví.
- **Dovednosti a znalosti v oblasti zdravotní prevence.**

Celý projekt sportovních her vychází z biologické oblasti Dítě a jeho tělo, které má v RVP PV jasně definované dílčí vzdělávací cíle, vzdělávací nabídku a očekávané výstupy. Tato oblast je dále rozpracována v kapitole 4.2 – Sportovní příprava dětí před vlastní akcí.

2 Vývoj dítěte předškolního věku ve vztahu k rodině a mateřské škole

Detailním zkoumáním vývoje jedince se zabývá vývojová psychologie. V celém procesu lidského vývoje se projevují určité předvídatelné změny, které jsou označovány jako věkové zvláštnosti. (Krejčová, Kargerová, Syslová, 2015, s. 24)

Vývoj dítěte od narození až po vstup do školy bývá v širokém smyslu slova nazýván předškolním věkem a má svoje věková i individuální specifika. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 87)

Vyznačuje se prudkým vývojem jednotlivých stadií s určitými biologickými, psychologickými a sociologickými atributy. Jednotlivá stadia charakteristická průměrným věkem se mohou individuálně lišit, jejich průběh může být zrychlen nebo zpožděn, a to v závislosti na stupni inteligence nebo povaze sociálního prostředí. Každé stádium vývoje je charakteristické určitou celostní strukturou. Všechny tyto struktury jsou vzájemně propojené, *„každá je výslednicí předchozí, integruje ji jako podřízenou strukturu a současně připravuje další, do níž se dříve či později sama integruje.“* (Piaget, Inhelderová, 2007, s. 137-138)

Jak shodně potvrzují Sedláčková, Syslová a Štěpánková (2012, s. 46), vývoj osobnosti je spojen s postupným biologickým zráním podmíněným genetickými dispozicemi a působením vnějšího prostředí. Proces zrání je zákonitostí posloupností změn v organismu a také podmínkou dosažení stavu vnitřní připravenosti k učení.

Učení je charakterizované jako psychický proces a rozhodující faktor při adaptaci jedince na prostředí, při získávání zkušeností vedoucí k rozvoji osobnosti během celé etapy lidského života. (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 240-241)

„Učením označujeme činnosti, kterými jedinec získává, rozšiřuje a prohlubuje své poznatky o světě, osvojuje si nové dovednosti a postupy, mění své chování i vlastnosti, rozvíjí a kultivuje svou osobnost; učení probíhá na základě zhodnocování a využívání průběhu i výsledků činnosti předcházejících – tedy na základě zkušeností.“ (Helus, 2003, s. 57-58)

Pro zdravý vývoj dítěte je velmi přínosná jeho docházka do mateřské školy. Zcela přirozeně děti v rodinách mezi druhým a třetím rokem svého života začínají vyžadovat společnost ostatních dětí a rodiče si uvědomují, že v rodinném prostředí *„naplňování potřeb, které jsou podmíněny věkovými a individuálními zvláštnostmi, a zvládání dynamiky v touze*

dítěte zkusit, poznat, vytvořit, začíná být výchovně stále náročnější.“ (Průcha, Kot'átková, 2013, s. 97) Většina dětí tedy začíná zpravidla od tří let pravidelně navštěvovat mateřskou školu, ve které učitelky svojí systematickou výchovně vzdělávací prací pozitivně působí na zdravý vývoj osobnosti dítěte.

Přínos mateřské školy a vliv rodiny v souvislosti s vývojovými zvláštnostmi dítěte od tří do šesti let je rozdělen do následujících oblastí: rozvoj kognitivních procesů, rozvoj v oblasti emocionálně-sociální a tělesný vývoj jedince. Každá tato oblast je zpracována v samostatné podkapitole a ve svém závěru shrnuje pozitiva, která získávají děti, jež navštěvují mateřskou školu. Tyto závěry vycházejí z publikace o předškolní pedagogice, kterou napsali mezinárodně uznávaný přední odborník v oblasti pedagogické teorie a výzkumu prof. PhDr. Jan Průcha, Dr.h.c. a zkušená odbornice zabývající se problematikou předškolního vzdělávání doc. PaedDr. Soňa Kot'átková, Ph.D.

2.1 Rozvoj kognitivních procesů

Vnímání je základní proces, který jedinci umožňuje získávat a zpracovávat podněty a informace, prostřednictvím smyslů, kognitivních a motivačních procesů, vlivu sociálního prostředí a výcviku. (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 254) Jak uvádí Čačka, (2000, s. 70) v předškolním věku je vnímání globální, neanalytické, spojené s bezprostředním subjektivním vnímáním a osobním prožitkem dítěte.

Sluchové vnímání (Bednářová, Šmardová, 2011, s. 4-5) hraje důležitou roli při vývoji řeči, zapamatování si a následném učení psaní a čtení. Pro podporu rozvoje sluchového vnímání se děti cíleně učí naslouchat čteným i vyprávěným příběhům a pohádkám, naslouchat a rozeznávat zvuky z prostředí, vnímat rytmus, hrát sluchové hry. Po pátém roce se učí rozlišovat počáteční hlásky a poslední souhlásky ve slovech, roztleskávat slova na slabiky a určovat jejich počet, vymýšlet rýmy. Učitelky záměrně v přiměřené obtížnosti věku a schopnostech dítěte procvičují sluchovou paměť při učení písniček, tanečků, rozpočítadel, básniček, předávání vzkazů a dalších aktivit. Současně se sluchovým vnímáním je nutné od raného věku rozvíjet **zrakové vnímání** nezastupitelné pro rozvoj řeči, myšlení, prostorovou orientaci, vizuomotorickou koordinaci a základní matematické představy. Děti se hravou formou učí v mateřské škole rozeznávat barvy, odstíny, rozlišovat figuru a pozadí, velikosti, detaily, tvary, horizontální a vertikální polohy. Ve věku pěti let již děti rozlišují celek i jednotlivé části předmětů. Vhodnou zábavnou formou je s dětmi rozvíjena zraková

analýza, syntéza i zraková paměť. **Vnímání prostoru** usnadňuje dětem orientaci v prostředí, rozvíjí herní aktivity, rukodělné činnosti, sebeobslužné a pohybové dovednosti a promítá se do tělesné výchovy. Režim dne, všechny činnosti a rituály v mateřské škole pomáhají dětem rozvíjet **vnímání času** a časové posloupnosti.

„Prvek, který může každodenní výchovu velmi usnadnit, je rytmus. Rytmus jakoby zastupuje život a život je síla. Náš organismus je schopen obrovských výkonů. Čím důležitější orgány, tím výraznější je jejich vlastní rytmus. Už i malé poruchy v tomto ohledu mohou vyvolat nemoci, nebo způsobit celková narušení. Zaveďme tedy do každodenního života našich dětí jasné, jednoduché rytmy. Nikoliv pedanticky se stopkami v ruce, ale se smyslem pro umění. Do každodenního života našich dětí se tím dostane blahodárny pocit soukromí a klid. Velmi to ocení. V této souvislosti poukažme také na hodnotu rituálů. Ty mají pro děti velký význam. Například nedáváme děti spát jen v určitou dobu, ale také určitým způsobem. Značně to ulehčuje přechod dne v noc. Lékaři pozorují u stále většího počtu dětí poruchy spánku. To pochopitelně zatěžuje děti i rodiče. Je nasnadě, že rytmický každodenní režim má příznivý vliv i na rytmus spaní a bdění.“ (Wirz, 2007, s. 54)

Poznávání je v období předškolního věku plně vázáno na nejbližší svět dítěte a také pravidla, která v něm platí a usnadňují dětem jejich kognitivní orientaci. Již ve věku tří let je dítě schopné odvodit jednoduché pravidlo z jedné souvislosti či vztahu, které je pro ně zajímavé. Složitější pravidla děti neodvodí a obtížně je chápou. Jejich silná **potřeba jistoty** je uspokojena, pokud něco platí absolutně. (Vágnerová, 2005, s. 174-181)

Na základě typického způsobu **myšlení** a uvažování bylo období kognitivního vývoje dítěte ve věku od tří do čtyř let označeno švýcarským psychologem Jeanem Piagetem jako období *symbolického a předpojmového myšlení*, které postupně ve věku od čtyř do osmi let přechází do úrovně *názorného, intuitivního myšlení*. (Piaget, Inhelderová, 2007, s. 52-85)

V období symbolického a předpojmového myšlení dítě lpí na stereotypech a rituálech. Symbolem jeho skutečného světa jsou **představy**, pomocí kterých si dítě doplňuje neznámé části různých situací a vlastních spontánních her. Pro vyrovnání se s realitou přijatelným způsobem se v tomto období objevuje symbolická hra. (Krejčová, Kargerová, Syslová, 2015, s. 26-27)

Myšlení v období názorných myšlenkových operací dítěte je nepřesné, nelogické, egocentrické (subjektivní náhled dítěte na problém), antropomorfní (všechno polidšťují) a artificialistické (všechno se „dělá“). Děti při zpracování informací a jejich interpretaci nedělají velký rozdíl mezi skutečností a fantazií. V období kolem šesti let zvládá dítě některé

situace a předměty na základě jejich podobnosti zobecnit. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 90-93, Průcha, Koťátková, 2013, s. 98)

V souladu s dokonalejší činností nervové soustavy i postupné seberegulace (Nádvorníková, 2011, s. 74-75) dochází mezi třetím a šestým rokem ke značnému rozvoji **paměti** ve všech fázích – zapamatování, uchování v paměti i vybavování. Kolem třetího roku převažuje paměť bezděčná, která se v období pěti let rozvíjí v paměť záměrnou. Charakteristickým znakem tohoto věku je paměť mechanická a konkrétní, kdy si dítě snadněji zapamatuje konkrétní situaci než její popis. Silný vliv na zapamatování mají emoce, zejména pozitivní prožitek spojený s pohybem. Jednotlivé složky paměti se navzájem ovlivňují a jejich rozvíjení a posilování je spojeno s rozvojem příslušných kognitivních dovedností (např. při rozlišování sluchových vjemů se musí zapojit i sluchová paměť).

Děti v období od tří do pěti let nemají dostatečný **volní potenciál** a činnosti, které se jim nedaří, silně prožívají nebo opouštějí. Záměrná vůle pro dokončení své hry, práce, činnosti nebo nalezení nového postupu či řešení se většinou projevuje u dětí na konci tohoto období ve věku šesti let. (Průcha, Koťátková, 2013, s. 99)

Bytěšníková (2012, s. 15-21) uvádí „*vznik a vývoj řeči u člověka je složitý proces, který je multifaktoriálně ovlivněn.*“ Charakter vývoje **řeči** ovlivňuje stav centrální nervové soustavy, úroveň intelektových a motorických schopností, úroveň sluchové a zrakové percepce, vrozená míra nadání pro řeč a jazyk a vlivy sociálního prostředí. Mezi třetím a čtvrtým rokem života dítěte lze sledovat nejrychlejší vývojové tempo řeči a období do šestého roku života je považováno za klíčové. Každé zdravé dítě disponuje schopností osvojit si jazyk jako systém dorozumívacího prostředku.

Do rozvoje řeči (Čačka, 2000, s. 72-73) se promítá posun poznávacích aktivit dítěte předškolního věku, které ještě „*nemyslí jak mluví*“, forma jeho vyjadřování tedy předbíhá úroveň myšlení. Souběžně s řečí určenou pro komunikaci se v tomto věku objevuje i tzv. řeč pro sebe (samomluva), pomáhající dětem v jejich seberegulaci, vnitřní formulaci myšlenek a pocitů. Aktivní slovní zásoba se v předškolním věku rozšíří z počátečních cca 1000 slov na 2500-3000 slov. Postupně se vytváří i stavba věty, kdy ve čtyřech letech děti užívají jednoduché věty, v pěti letech minulý a budoucí čas a v šesti letech již pěti až šestislovné věty. U 50 % dětí se v šesti letech projevuje dyslalie (patlavost), její příčinou je nezralost motoriky mluvidel a sluchové diferenciací. Bytěšníková (2012, s. 28) charakterizuje kritická

období ve vývoji řeči, kterým je třeba věnovat náležitou pozornost. Jsou to: šestý až osmý měsíc života dítěte, období kolem třech let věku, doba nástupu do mateřské školy a období zahájení školní docházky. Nezpochybnitelný vliv na kvalitu a úroveň komunikačních kompetencí mají učitelky mateřských škol ve spolupráci s rodiči a v případě potřeby i dalšími odborníky z řad logopedů a psychologů.

Průcha a Kořátková (2013, s. 99) poukazují na pozitivní rozvoj kognitivních procesů v souvislosti s docházkou dětí do mateřské školy následovně:

- děti mají velký přísun nových vjemů, rozšiřují si své poznání, zapamatování si nových poznatků, postupů a požadavků, zdokonalují si dovednosti vše poznané sdělovat;
- děti přemýšlejí o variantách a nových řešeních, zkoušejí je a samy je hodnotí;
- učí se překonávat překážky a dokončovat činnosti při aktivizaci v dětské skupině a za podpory učitelky;
- v návaznosti na systematicky připravené vzdělávací činnosti se dětem postupně zkvalitňuje celý komplex kognitivních procesů.

2.2 Rozvoj v oblasti emocionálně-sociální

Socializace osobnosti (Helus, 2003, s. 93) definována „jako proces utváření osobnosti jejím začleňováním do společnosti pro život v této společnosti“ je tématem celoživotním a jeho těžiště je jednoznačně v dětství a mládí jedince. Přímý sociální styk ovlivňující sociální citění a vnitřní sociální svět jedince se odehrává v interakcích a komunikacích. „*Interakce a komunikace jsou tedy základním způsobem uskutečňování naší mezilidské vzájemnosti, respektive naší sociálnosti.*“ (Helus, 2003, s. 85)

Podmínkou pro rozvinutí dispozic k psychologické interakci s předměty a lidským prostředím, a to již od narození, je dostatečná podnětnost prostředí, jeho přehlednost a stabilní strukturovanost. Nepostradatelnou roli tu má důvěrně známá osoba, většinou matka dítěte, která zajišťuje kontinuitu láskyplné citlivé péče a pocitu bezpečí v prvním roce života dítěte, které jsou předpokladem jeho zdravého duševního vývoje v dalších letech. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 71)

V této souvislosti se Matějček (2013, s. 9-15) zabývá otázkou, co potřebuje malé dítě? „*mnoho věcí, ale ze všeho snad nejvíce jistotu ve vztazích ke svým lidem.*“ Vedle

biologického rodičovství je pro dítě zcela zásadní rodičovství psychologické, které vychází z vnitřního, psychického a citového přijetí dítěte.

Herman (2008, s. 160) shodně potvrzuje, že tzv. „*bezpečná vazba mezi mámou a dítětem*“ je jedním z rozhodujících faktorů zdravého vývoje, nepostradatelná pro vytvoření pocitu bezpečí a důvěry k matce, k sobě samému, k lidem a okolnímu světu. Poukazuje na význam sociálního učení, tedy v reálných situacích v reálném životě a jeden od druhého. Věk dětí do šesti let je nejdůležitějším obdobím lidského života, neboť až 85 % osobnosti se utváří v tomto období.

V předškolním období vývoje dítěte je rodina (Helus, 2003, s. 98) nejdůležitějším primárním, prakticky nezastupitelným, socializačním prostředím. Dítě zde nachází uspokojení potřeb, které jsou pro průběh sociálního začleňování rozhodující. Je to potřeba být druhým člověkem bez výhrad akceptován, potřeba být milován a moci milovat, potřeba identifikovat se s druhým a potřeba nezpochybnitelné vzájemnosti ve společném domově. Socializačním způsobem tak funkční rodina vytváří základní podoby klíčových prožitků sebe sama, ve smyslu:

- **já jsem,**
- **já umím, já dokážu,**
- **já mám, toto je moje,**
- **jsem chlapec, jsem děvče,**
- **toto jsou moje povinnosti a úkoly,**
- **toto jsou pravidla, jimiž se řídím.**

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 93-100) rozdělují socializační proces do tří vývojových aspektů: vývoj sociální reaktivity, vývoj sociálních kontrol (schopnost seberegulace) a osvojení sociálních rolí. **Vývoj sociální reaktivity** zahrnuje diferenciaci emočních vztahů k lidem, která může být ohrožena u dětí s poruchou autistického spektra. **Vývoj sociálních kontrol** neboli socializační tlak na dítě probíhá v naší společnosti pozvolna zpravidla od tří let věku, kdy se objevují první počátky skutečné **sebekontroly** spojené se sebeverbalizací (dítě zadává příkazy a pokyny samo vůči sobě). Úzce souvisí s negativismem, kdy dítě chce dělat všechno samo a po svém. Od tří let je sebekontrola skutečně internalizována, dítě se řídí myšlením a schopnost sebekontroly pak právě v předškolním období rychle narůstá. Význam mají základy **sebeпоjetí** utvořené

již v batolecím období, kdy dítě předškolního věku dokáže popsat vlastní fyzické rysy, své vlastnictví i preference. **Sebehodnocení** v předškolním věku je nestabilní a souvisí s aktuální sociální situací a jistotou ve vztazích s rodiči. Také socializace emočního prožívání je závislá na schopnosti emoční souhry rodičů s dítětem a postupně s věkem se diferencuje. **Osvojení sociálních rolí** se výrazně uskutečňuje mezi čtvrtým a pátým rokem, kdy má dítě potřebu společného soužití a her se svými vrstevníky. Převažují hry asociativní (společné) a kooperativní (spolupráce, rozdělení rolí) a objevuje se soupeřivost mezi dětmi, které již dokáží srovnávat výkony své a druhých. Dochází k diferenciaci mužské a ženské role důležité pro zdravý vývoj sexuální identity dítěte, vycházející ze vztahu „*chlapce k otci a dívky k matce jako vzorům takového chování.*“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 100)

V rodině si dítě osvojuje základní způsoby sociálního chování, učí se komunikovat, vnímat a chápat projevy i potřeby ostatních lidí, přiměřeně prosazovat vlastní názory a přesvědčení. Rozvíjí svoji emoční inteligenci, učí se porozumět a ovládat vlastní emoce. Oproti batolecímu věku je pro předškolní věk charakteristická větší stabilita a vyrovnanost emočního prožívání. Většina emočních prožitků je spojena s aktuální situací a ubývá negativních emočních reakcí a rozvíjí se emoční paměť. Vědomí rodinné identity usnadňuje dítěti adaptaci na nové prostředí i akceptovat a zvládat nové role. V předškolním věku se dítě učí novým sociálním dovednostem, sdílení, spolupráci i sebeprosazení s jinými lidmi, než jsou rodiče. Postupně se diferencuje tzv. *standardní triáda* oblastí, s nimiž se dítě identifikuje (Vágnerová, 2005, s. 196-203):

- **Rodina** – osobní, soukromé prostředí, zázemí, zdroj jistoty a bezpečí, rodiče jsou modelem různých rolí, vzorem, s nímž se dítě identifikuje.
- **Vrstevníci** – rovnocenná skupina nutná pro sociální osamostatňování, prosociální způsoby chování, diferenciaci vztahů k dospělým a dětem, umožňuje uspokojení potřeb seberealizace i sebepotvrzení.
- **Mateřská škola** – adaptace na nové prostředí, nové role, respektování nových pravidel, chybí intimní subterororium (dítěti jako jedinci zde téměř nic osobně nepatří).

Se vstupem do mateřské školy poukazuje Kaufmannová-Huberová (1998, s. 35) na prospěšnost rituálů v tomto věkovém období. Pomocí rituálů se děti dovedou snadněji odpoutávat od svých nejbližších, lépe zvládají strach, nacházejí nové kontaktní osoby,

přizpůsobují se skupině vrstevníků, rozvíjejí vnímání reality nezbytné pro školu a pozitivně vnímají sexuální identitu.

Nepostradatelný význam mateřské školy pro rozvoj v oblasti emocionálně-sociální popisuje Průcha a Kořátková (2013, s. 101):

- v dětské skupině mají děti dostatek ověřených zkušeností k získání vhodných sociálních dovedností k jednání s druhými (dětmi i dospělými), za výrazné podpory učitelky se učí zvládat emočně nevhodné chování, osvojují si prosociální chování (přátelství, pomoc, ohleduplnost, toleranci odlišností nebo v ochotě se dělit);
- děti se naučí, že nevhodné chování vyvolává záporné reakce, případné sankce;
- postupně si rozšiřují vhled do obecněji platných společenských pravidel a adekvátního chování za určitých situací, zvnitřní si pravidla soužití;
- pomocí nových sociálních zkušeností si děti rozvíjejí schopnost srozumitelně se vyjádřit, porozumět druhému, řešit konflikty, vymyslet a sdělit argument ve prospěch vlastního nápadu, přijmout odmítnutí, spolupracovat a těšit se ze společného výsledku.

2.3 Tělesný vývoj jedince

Tělesný vývoj jedince (Dvořáková a kol., 2014, s. 9-10) je dán genetickými dispozicemi a ovlivněn především výživou a tělesnou aktivitou. Při nevhodné stravě a omezeném pohybu se dítě s geneticky dobrými předpoklady může stát oslabeným a otlým jedincem. S věkem dítěte se mění jeho hmotnost i výška. V době nástupu dítěte do mateřské školy, tedy na konci batolecího období ve třech letech, je průměrná hmotnost dítěte 16 kg a ročně vzrůstá asi o 2 kg, průměrná výška je 100 cm a meziroční přírůstek je průměrně 5-6 cm, u starších dětí 6-7 cm.

Jak shodně uvádí Matějček a Pokorná (1998, s. 9) přírůstky dětí jsou různorodé a mohou kolísat u jednotlivce i během roku v souvislosti se zdravotním stavem dítěte či nepřiměřenou výživou. Poukazují na význam rozdílnosti příjmu potravy u dětí extrémně štíhlých a baculatých. U drobných velmi štíhlých dětí s menší spotřebou a příjmem potravy musíme zajistit přítomnost bílkovin, železa a vitamínu, ale do jídla nesmíme děti nutit.

Naopak baculatým dětem je třeba v rozumné míře zajistit výběr vhodných potravin a regulovat jeho množství. V rodinách s rodovým sklonem k obezitě (Matějček, 1996, s. 50-52) se musí děti naučit nepřejídat se, omezovat sladkosti a dodržovat správnou životosprávu. A právě docházka dětí do mateřské školy výrazně napomáhá při osvojení pozitivních stravovacích návyků. Děti ve věku od tří do šesti let, v období tzv. *konformity*, chtějí vypadat a touží dělat všechno jako druzí a ochotně dodržují „*co se dělat má a co se dělat nemá.*“

Ukazatel proporcionality postavy člověka (poměr hmotnosti a výšky) v průběhu jeho života se označuje termínem Body Mass Index (BMI). Pomocí tohoto ukazatele u dětí mezi třetím a pátým rokem můžeme sledovat změny postavy a proporcí těla, kdy se prodlužují dítěti končetiny. Současný trend růstu dětí vede v tomto věkovém období ke zvyšování hmotnosti oproti výšce. (Dvořáková a kol., 2014, s. 10)

Typickým rysem proporcionality postavy u tříletého dítěte je v poměru k tělu velká a kulovitá hlava, krátké končetiny a kulovitý trup s vystouplým břichem, které dítě nedokáže zatáhnout. Mezi čtvrtým a šestým rokem dochází k tzv. *první vytáhlosti (růstovému spurtu)* a to rychlejšímu růstu těla do výšky v porovnání s růstem hmotnosti. Dětská postava získává proporce podobné dospělému, kdy hlava se nyní zdá v poměru k tělu menší, prodlužují se končetiny, trup není kulovitý a dítě dokáže zatáhnout břicho. V této době se intenzivněji vyvíjejí větší svalové skupiny, které jsou předpokladem pro rozvoj hrubé motoriky. Kostí nejsou osifikovány, jsou měkké a kloubní spojení nejsou dokončena. Srdečně cévní a dýchací systém má relativně malý objem a při zátěži se nezvětšuje, následkem čehož dochází k rychlému zvýšení frekvence srdečního tepu (klidová hodnota 100 tepů/minutu se zvýší na 220 tepů/minutu) a dechu (klidová hodnota 20 dechů/minutu až na dvojnásobek). Při spontánní aktivitě se srdeční frekvence u dětí pohybuje nad 150-180 tepů/minutu. „*Děti zvládají dlouhodobější zátěž relativně vysoké intenzity než zátěže maximální.*“ (Dvořáková, 2011b, s. 3-4)

Tělesný vývoj jedince v souladu s vývojem motorickým směřuje k postupnému zdokonalování pohybů a pohybové koordinace. Dítě ve třech letech při nástupu do mateřské školy má problémy se zvládnutím plynulé chůze po schodech a jeho senzomotorické reakce jsou nepřesné. Nové prostředí, podněty a přítomnost vrstevníků spojená s vlastní iniciativou dítěte všechno nové prozkoumat a pohybově zvládnout vede k napodobování, opakování a procvičování pohybových dovedností. (Průcha, Kořátková, 2013, s. 104). A tak dítě

(Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 88) ve čtyřech letech (mnohem lépe v pěti letech) dokáže dobře utíkat v různorodém terénu, hbitě seběhne ze schodů, skáče, hopsá, leze po žebříku, stojí na jedné noze, umí házet míč po způsobu dospělých, zvládá jezdit na koloběžce a na kole. Projevuje se větší zručnost zejména v sebeobslužných činnostech a při hrách s pískem, s kostkami či s plastelínou. Tělesný vývoj spojený s rychlým růstem rozumového pochopení světa se u dítěte uplatňuje v kresbě. Jak uvádí Bednářová, Šmardová (2011, s. 3-13) kreslení má přímou souvislost pro později osvojovanou dovednost psaní a samotná kresba poskytuje informace o celkové vývojové úrovni jedince. Úroveň jemné motoriky, grafomotoriky, vizuomotoriky je v předškolním věku jedním z kritérií při posuzování školní zralosti. Motorika ovlivňuje fyzickou zdatnost dítěte, rozvoj vnímání tělesného schématu, prostoru, zrakového vnímání, komunikační schopnosti a dovednosti, výběr pohybových aktivit a zapojení do kolektivu.

Děti, které chodí do mateřské školy (Průcha, Kořátková, 2013, s. 105):

- mají možnost každodenních pohybových aktivit v podnětném prostředí, venku na hřišti, v přírodě;
- děti s nadváhou i neobratné děti mají dobrý předpoklad se pohybu nevyhýbat a užít si pohyb dle svých možností a potřeb;
- využívají různého nářadí a pomůcek, které podněcují pohyb a jsou přímo určeny a uzpůsobeny pro tento věk;
- mají možnost se seznámit a vyzkoušet různé sezónní rekreačně-sportovní aktivity;
- aktivně provozují cvičení, která mají zdravotní charakter, podporují správné držení těla, posilují různé svalové skupiny a kapacitu oběhové soustavy.

3 Hra a pohyb v životě dítěte

Hra a pohyb jsou neoddělitelnou součástí v životě každého dítěte, jsou to nejpřirozenější a nejčastější činnosti, kterými dítě stráví převážnou část dne. Ve hře si dítě uspokojuje svoji základní fyziologickou potřebu pohybu, proto bychom jim měli v mateřských školách zajistit bezpečný prostor a podnětné prostředí pro tyto aktivity. (Suchánková, 2014, s. 27-30) *„Pohyb je v životě dítěte základním praktickým, činnostním a hrovým prostředkem k získávání klíčových kompetencí i dílčích kompetencí (výstupů) – dovedností, postojů a hodnot – ve všech vzdělávacích oblastech RVP PV.“* (Dvořáková, 2011b, s. 2)

3.1 Hra dětí v mateřské škole

První učení v životě dítěte od jeho narození až do věku šesti let, kdy dítě nastupuje do školy, se uskutečňuje prostřednictvím hry. V této poměrně krátké době se toho dítě naučí tolik, že ve srovnání s učením se dalším dovednostem, jako je čtení, psaní a počítání, je toho *„daleko méně, než tato dětská hra“*. Všechny zážitky a zkušenosti získané při hře se stávají zkušenostní zásobou pro další učení se novým věcem. (Sindelárová, 2013, s. 3) Jak shodně potvrzuje Brierley (2000, s. 72), zkušenosti, které dítě získá při hře, se ukládají v mozkových buňkách jako určitý model světa, který následně jedinec používá v různých situacích při svém rozhodování. Prostřednictvím hry spojené se zkoumáním se rozvíjí mozek a rozumové schopnosti dětí, zlepšuje se řeč, vytvářejí se základy citových vztahů a zdokonalují se tělesné dovednosti.

Průcha, Walterová a Mareš (1995, s. 78) poukazují na specifické postavení hry jako vůdčího typu činnosti u dětí v předškolním věku a vymezují jednotlivé aspekty hry: *„poznávací, procvičovací, emocionální, pohybový, motivační, tvořivostní, fantazijní, sociální, rekreační, diagnostický a terapeutický.“*

V předškolním věku je hra úzce spojená s tvořivou dětskou fantazií a toto období, jak uvádí Matějček a Pokorná (1998, s. 16), bývá označováno termínem *„kouzelný věk dětství“*, kde ještě neplatí zákony logiky a myšlení dospělých. Při spontánní hře se u dítěte v jeho myšlení směšuje příčina s účelem a všechno, co se děje, má vztah k dítěti samotnému nebo k světu lidí obecně. V souvislosti s věkem dítěte se rozvíjí i tematika a dramatičnost hry.

Zatímco dítě v batolecím období při hře na maminku a tatínka opakuje a procvičuje zážitky z denního života, dítě pětileté nebo šestileté využije různé motivy z pohádek a vyprávění a pomocí své fantazie si vytváří nové prostředí a rozvíjí svůj děj při své hře. V této souvislosti Herman (2008, s. 120-121) charakterizuje fantazii dítěte jako schopnost snít a ponořit se do svého vysněného světa, jako psychologickou vlastnost, že čemu dítě věří, co si opravdu přeje, se stává skutečností (kočárek spinká, zvířátka mluví). Hra je pro dítě jeho potřebou, umožňuje mu prožít emoce, rozvíjí jeho rozumové schopnosti a jejím prostřednictvím se učí vzorce chování.

„Hra je činností, kterou dítě hluboce prožívá, proto je považována za velmi efektivní prostředek učení a je také k učení využívána.“ (Suchánková, 2014, s. 35) Pro výchovu dětí a efektivitu učení (Herman, 2008, s. 27-29) je důležité vytvářet různorodé nabídky činností a her spojených s vlastním prožitkem a vnímáním všemi smysly. Nepostradatelná a nepřenositelná je vlastní zkušenost jedince, možnost objevovat, prožít vlastní emoce, radost z úspěchu či překonání strachu. Wirtz (2007, s. 104) poukazuje na význam elementárních zkušeností v prvních letech života dítěte. *„Jsou tak základní, že je rádi přehlízíme. Například: dotýkat se země, čichat les, poslouchat vítr na lukách a vlastní srdce. Pociťovat bláto mezi prsty na nohou a mořskou sůl na jazyku. Jen to, co děti poznávají vlastními smyslovými prožitky, je připraveno, aby jednou v budoucnu našly odpověď na otázky po smyslu lidské existence.“*

Hra dětí v mateřské škole souvisí s prostředím, které dítěti přináší řadu nových podnětů v souvislosti s prostorovým uspořádáním a materiálním vybavením tříd, vybavením hračkami, didaktickými pomůckami, venkovními prostory mateřské školy, ale i různorodým obsahem pedagogické práce a osobností učitelek. (RVP PV, 2004, s. 29-33)

Hra jako didaktická metoda (Suchánková, 2014, 51-52) je prostředkem k dosažení výchovného a edukačního cíle. Probíhá za různých organizačních podmínek, v různém materiálním a psychosociálním prostředí, účastní se jí různý počet hráčů, rozvíjí řadu vědomostí, schopností a dovedností, může být různě motivovaná, je spontánní či vedená. V odborné literatuře je pro rozdělení her řada různých kritérií a hry se člení z mnoha hledisek. Základním členěním her v mateřské škole, z hlediska míry vedení her dětí, jsou hry **spontánní** – vnitřně motivované, kdy si děti samy volí námět a způsob realizace své hry, dále hry **navozené** – činnosti nabízené a motivované učitelkou (vnější motivací) a hry

vedené – didaktické, edukační činnosti směřující k naplnění vytyčených vzdělávacích cílů a dosažení očekávaných výstupů v souvislosti s RVP PV.

Brierley (2000, s. 73-74) popisuje tři formy dětské hry, které se u dětí do pěti let mohou při jejich vlastní hře spojovat. První forma jsou **hry s pravidly** (skákání panáka, kuličky) s předem nastavenými pravidly, druhá forma jsou hry **explorativní** zahrnující škálu činností a řešení problémů, zkoumání, objevování a touhu po úspěchu (skládání obrázků, výroba lodi z krabice) a třetí forma jsou hry **imaginativní** obsahující prvek humoru a fantazie (hra na maminku, hasiče). Pro všechny tyto tři formy her je důležité prostředí, doba a úspěšné zasahování do hry učitelem. Pro učitele mateřské školy to znamená vytvářet a poskytovat dětem podnětné prostředí, dostatečné materiální vybavení, pomůcky, individuální dostatek času pro hru a mít schopnost vyhodnotit situaci pro případný citlivý zásah učitele do hry dítěte.

Zásadním faktorem pro rozvoj hry (Průcha, Kořátková, 2013, s. 106-107) v mateřské škole je složení a dynamika dětské skupiny skrývající velký potenciál pro sociální učení. Děti tříleté se vzájemně napodobují a učí se spolu vycházet. Čtyřleté a pětileté děti využívají pohádky a příběhy pro svoje hry a naplnění různých rolí, jejich pozorování a napodobování je obsažnější, zkoušejí nové vzorce chování (lékař, prodavačka, řidič). Nejstarší děti již dokáží spolupracovat ve skupinách a vytvářejí nová vlastní pravidla her. Všechny věkové skupiny se při hrách učí vzájemnému porozumění, aktivní komunikaci, hledají možnosti řešení problémů a situací, prosazují svoje nápady a přání, učí se podřídít a respektovat ostatní.

V mateřské škole je hra základní metodou předškolního vzdělávání, vychází z potřeb a zájmů dítěte, z vnitřní motivace a touhy prozkoumávat a rozvíjet vlastní schopnosti. (Suchánková, 2014, s. 22) *„Rozvojové předpoklady a možnosti dětí vyžadují uplatňovat v předškolním vzdělávání odpovídající metody a formy práce. Vhodné jsou metody prožitkového a kooperativního učení hrou a činnostmi dětí, které jsou založeny na přímých zážitcích dítěte, podporují dětskou zvědavost a potřebu objevovat, podněcují radost dítěte z učení, jeho zájem poznávat nové, získávat zkušenosti a ovládat další dovednosti. Ve vzdělávání je třeba využívat přirozeného toku dětských myšlenek a spontánních nápadů a poskytovat dítěti dostatek prostoru pro spontánní aktivity a jeho vlastní plány. Učební aktivity by proto měly probíhat především formou nezávazné dětské hry, kterou se dítě zabývá na základě svého zájmu a vlastní volby. Učení dítěte na základě předávání a přijímání hotových poznatků je v předškolním vzdělávání považováno za cestu nevhodnou.“* (RVP PV, 2004, s. 6)

3.2 Pohybové dovednosti a jejich rozvoj

Obecný i specifický rozvoj pohybových dovedností je zpracován v celé řadě odborných publikací opírající se o poznatky výzkumů této problematiky. Současným autorem odborné literatury zkoumající tuto oblast je vědecký pracovník Mgr. Roman Cuberek, Ph.D., který působí na Fakultě tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. V České republice je tato fakulta předním vědeckým pracovištěm, které se zaměřuje na pohyb jedince a zdravý životní styl. Mezi další významné osobnosti zabývající se pohybovou přípravou dětí a zdůrazňující specifika pro jednotlivé věkové kategorie bezesporu patří: odborný asistent Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy PhDr. Jaroslav Křištofič a doc. PhDr. Hana Dvořáková, CSc., která přednáší na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy a spolupracovala v roce 2001 na zavedení RVP PV do praxe mateřských škol, a to zejména v oblasti tělesné výchovy. Je autorkou celé řady naučných knih, které využívají při své každodenní práci především učitelé mateřských škol. Odborné publikace (konkretizované v seznamu použité literatury) výše jmenovaných autorů byly prioritní při zpracování následujících dvou podkapitol: pohybové dovednosti a jejich rozvoj (3.2) a pohyb v životě dítěte (3.3).

Pohybovou dovednost charakterizují Měkota a Cuberek (2007, s. 9) takto: *„motorickým učením a opakováním získanou pohotovost (způsobilost, připravenost) k pohybové činnosti, k řešení pohybového úkolu a dosažení úspěšného výsledku.“*

Pro způsobilost opakovaně předvést určitou pohybovou dovednost (Křištofič, 2004, s. 22-32) je důležité opakování, biologická skladba a úroveň pohybových předpokladů jedince a senzomotorika, tedy vzájemná provázanost mezi sensorickým, řídicím a motorickým systémem umožňujícím pohyb lidského těla. Tuto skutečnost potvrzuje i Měkota a Cuberek (2007, s. 13) *„základem pohybové dovednosti je kombinace a interakce procesů sensorických, kognitivních a motorických.“*

Pro klasifikační systém pohybových dovedností existují v odborné literatuře různá kritéria třídění. Základní dělení pohybových dovedností specifikuje Volfová a Kolovská (2008, s. 12):

- **Nelokomoční** – zahrnují všechny změny poloh těla a pohyby částí těla na místě: vnímat vlastní tělo, vytvářet polohy a vnímat je, v různých

polohách udržovat rovnováhu, jednotlivými částmi těla pohybovat, zvládat polohy a pohyby těla s využitím náčiní.

- **Lokomoční** – přemísťování těla v prostoru: plazení a lezení, chůze a běh, skoky.
- **Manipulační** – různými částmi těla dokázat ovládat předměty: házení, chytání, kopání, ovládání předmětu jiným předmětem.

Další klasifikaci pohybových dovedností můžeme rozlišit dle kritéria složitosti pohybové činnosti, kdy na rozdíl od **jednoduchých dovedností** vyžadují **komplexní dovednosti** náročnou pohybovou koordinaci. Z hlediska prostorového rozsahu pohybu v závislosti na zapojení svalových skupin se nabízí rozdělení na **jemné pohybové dovednosti** vyžadující jemnou pohybovou koordinaci ruky, prstů a součinnost oka a ruky důležité pro pracovní a umělecké činnosti nebo **hrubé pohybové dovednosti** nutné pro koordinaci pohybu různých částí těla (hlavy, končetin) prostřednictvím velkých svalových skupin, které se uplatňují zejména při sportovních dovednostech. (Měkota, Cuberek, 2007, s. 15-16)

Jansa a kolektiv (2012, s. 153) člení pohybové, tedy i sportovní a motorické dovednosti podle kritéria složitosti na **jednoduchý pohyb** (jedinec uhýbá před letícím míčem), dále na **pohybový akt** (sled na sebe navazujících pohybů např. odraz, výskok), spojení několika pohybových aktů nazývají **pohybovou operací** a souhrn více pohybových operací označují termínem **pohybová činnost**. Dalším kritériem dle začátku a ukončení pohybu se dovednosti rozdělují na **diskrétní**, tedy jednorázové (chycení míče), **kontinuální** – opakující se fáze (chůze, běhy) a **seriální** – navazující fáze (skok vysoký). Podle kritéria prostředí, ve kterém probíhá nácvik jednotlivých dovedností, se rozlišují dovednosti na **uzavřené** – nacvičované ve stálém prostředí (plavání, sportovní gymnastika) a **otevřené** – realizované v měnlivém prostředí (sportovní hry).

„Efektivní učení pohybových dovedností je složitý didaktický proces..., vzájemného působení mezi učitelem a žáky, trenérem a cvičenci, a má i širší výchovný význam.“ (Křištofič, 2004, s. 28) Učitelé musejí při své práci volit promyšleně didaktické metody, využívat didaktické pomůcky, prostředí, vhodnou motivaci a respektovat základní didaktické principy (Křištofič, 2004, s. 33):

- **zásadu přiměřenosti** – věk a zdravotní stav jedince;
- **zásadu názornosti** – praktická ukázka s verbální instrukcí, vlastní pohybová zkušenost jedince;
- **zásadu systematičnosti** – postupný pravidelný nácvik, opakování, procvičování;
- **zásadu cykličnosti** – střídání zátěže s odpočinkem;
- **zásadu pozitivní motivace** – vytvářet pozitivní vztah k pohybu a sportu, využívat herní a soutěživé formy.

Mezi didaktické principy v odborné literatuře často opomíjené, jak uvádějí Ješina, Kudláček a kol. (2011, s. 15), patří bezesporu **zásada bezpečnosti**, která má právě při učení se pohybovým dovednostem zásadní význam. Povinností učitele je vytvářet a vybírat prostředí, které je fyzicky a psychicky bezpečné a eliminuje případné riziko úrazu při pohybových a sportovních hrách všech dětí.

3.3 Pohyb v životě dítěte

Ve všech fázích vývoje dítěte hraje neodmyslitelnou roli pohyb, jeho nedostatek nebo omezení v raném věku již není možné nikdy dohonit. Nejedná se jenom o vlastní aktivitu svalového aparátu, ale o fungování celé nervové soustavy při zpracování podnětů a informací, rozhodování, řešení problémů nebo záměrné pohybové reakci. „*Dítě poznává, získává zkušenosti, prožívá a vyjadřuje své myšlenky i emoce právě pohybem a při pohybu.*“ (Dvořáková, 2009, s. 3) Křištofič (2004, s. 10) shodně potvrzuje vzájemný vztah psychických dějů a pohybu, který je psychology často označován jako *řeč těla*. Schopnost pohybu spojená se schopností vnímat, řídit a produkovat pohyby těla je individuální a pro každého jedince určitým způsobem typická. Velmi důležitá je dostatečná pohybová aktivita v dětství, neboť její omezení může vést k pohybové inaktivitě v dalších vývojových stádiích života.

Období předškolního věku označované termínem *zlatý věk motoriky* se u dětí projevuje vysokou potřebou pohybu spojenou s dynamickým rozvojem motoriky. Potřeba spontánního pohybu je individuálním projevem autoregulace dítěte, která rozvíjí jeho všestrannou pohyblivost a tělesnou zdatnost. Pro dospělé je důležitá správná interpretace potřeby pohybu u jednotlivých dětí, kdy normomotorické dítě vyžaduje asi 60 % pohybu svého volného času, hypermotorické 80 % a hypomotorické 40 %. Učitelky mateřských škol

musejí zohlednit tyto individuální pohybové potřeby dětí a prostřednictvím motivace a různých druhů her děti přirozeně podněcovat k pohybové aktivitě. (Pastucha a kol., 2011, s. 44-45) Na nutnost respektovat u dětí individuální potřeby pohybu upozorňuje i Dvořáková a kol. (2014, s. 14), která dále poukazuje na důležitost režimu dne v mateřské škole, pravidelnost jídla, pohybu, spontánních a řízených činností v souvislosti se zdravým životním stylem.

Jak uvádí Matějček a Pokorná (1998, s. 12-13), předškolní dítě se mimo dobu spánku pohybuje celý den. Zcela přirozeně střídá pohybové aktivity, kdy zapojuje celé tělo např. při jízdě na koloběžce nebo jenom určitou oblast tzv. jemnou motoriku při kreslení či manipulaci se stavebnicemi. Souvisí to i s únavou, kdy si dítě v tomto věku velmi rychle odpočine. Mezi dětmi jsou samozřejmě rozdíly, a tak u pohybově nadaných dětí bychom měli rozvíjet jejich talent a tzv. nesportovní typy povzbuzovat k pohybu a méně náročným sportům. Při tělesné námaze nebo horku je důležitý pitný režim a kvalita prostředí a ovzduší, ve které dítě pohybové aktivity vykonává.

Klíčová je součinnost a spolupráce rodiny s mateřskou školou při pohybové výchově dětí od nejútlejšího věku. Pohybová výchova je nejlepší prevencí proti obezitě, která se v současné době začíná rozvíjet již v předškolním věku. Prostřednictvím různých pohybových her se u dětí podporuje také psychická a tělesná zdatnost, tedy schopnost jedince dokázat se vyrovnat s psychickou i fyzickou zátěží. Tělesná zdatnost ovlivňující zdravotní stav dětí obsahuje tyto komponenty (Dvořáková a kol., 2014, s. 12-13, Pastucha a kol., 2011, s. 63-64, Slepíčková, 2005, s. 51-52):

- **Aerobní zdatnost** – schopnost dlouhodobější pohybové (svalové) aktivity zvyšující nároky na funkce vnitřních orgánů (srdečně-cévního a dýchacího systému) při spontánních aktivitách a pohybových hrách dětí se střední, vyšší nebo kolísavou intenzitou (dítě běží, leze, skáče, zastaví se a pokračuje v pohybu, různé honičky, schovávačky, hry s pomůckami).
- **Svalová zdatnost** – vyjadřuje ji svalová síla a vytrvalost, důležitá je svalová rovnováha projevující se u dětí správným držením těla.
- **Flexibilita** – je dána pohyblivostí v kloubech a pružností svalů.
- **Složení těla** – je dáno geneticky, poměrem mezi množstvím tukové a tukoprosté tkáně, zásadně ovlivněno stravováním a pohybovou aktivitou dítěte, její intenzitou a frekvencí.

Jak uvádí Kučera a Korbelář (1994, s. 45-46), předškolní věk je jednou z nejdůležitějších etap lidského vývoje provázený výraznými změnami v mentální i fyzické oblasti a adekvátní pohyb má nepostradatelnou roli pro funkci celého organismu. Kvalitu i kvantitu pohybu ovlivňuje věk a pohlaví, pohybové předpoklady genetické i získané výchovou, typ jedince ve vztahu k pohybu (hypomobilní, hypermobilní, normomobilní), somatotyp, obecný zdravotní stav, zdatnost a obecná výkonnost, způsob výchovy a vztah k tělesnému pohybu, ladění vegetativního systému, adaptace na určitou zátěž a místní podmínky.

„Při učení se základním pohybovým dovednostem se rozvíjí vnímání vlastního těla, úroveň a kvalita pohybu, orientace v prostoru při pohybu, vnímání různé intenzity pohybu a vytvářejí se a využívají vztahy k ostatním. V mateřské škole je proto třeba se zaměřit na uvědomělé ovládání vlastního těla a jeho pohybů a nabídnou co nejširší škálu pohybových dovedností.“ (Dvořáková, 2011a, s. 29)

4 Sportovní hry mateřských škol Mikroregionu Porta

Sportovní hry mateřských škol Mikroregionu Porta je název projektu, který vznikl v roce 2009 na základě spolupráce mateřských škol daného regionu.

Tento projekt je založen na iniciativě, dobrovolnosti, radosti z pohybu a sportovních aktivitách ředitelky a učitelky mateřských škol, které se snaží přivést k aktivnímu trávení volného času děti a jejich rodiče i ostatní aktéry, kteří v rámci svého volného času pomáhají s náročnou přípravou této akce.

Celý tento projekt je **cíleně zaměřen** na děti ve věku od 3 do 6 (7) let, které navštěvují mateřskou školu. Podmínkou účasti na těchto sportovních hrách je celoroční systematický rozvoj pohybových schopností dětí v jednotlivých mateřských školách, který akceptuje přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku a respektuje individuální možnosti i potřeby každého jednotlivého dítěte.

Cílem projektu je zprostředkování zážitku, který probudí u dětí a rodičů zájem o pohyb, bude rozvíjet tělesnou i psychickou zdatnost dětí, podpoří sportovního ducha a umožní dětem i dospělým opakovaně prožívat radost ze setkání a sounáležitosti se skupinou při upevňování i navazování nových přátelství.

Dílčím cílem je aplikace projektu do oblasti výchovy a vzdělávání dětí v mateřské škole, které je v souladu s kurikulárním dokumentem RVP PV.

Rámcové složení programu sportovních her, slavnostní zahájení, vlastní soutěž, vyhodnocení, slavnostní ukončení, soutěžní disciplíny a věkové složení družstev je pevně stanoveno. Pro snadnější rozlišení jednotlivých mateřských škol mají na sobě děti i učitelky sportovní trička v určené barvě, která se také nemění.

Plánování akce, organizační zajištění, výběr a příprava prostředí, vlastní realizace a hodnocení je v kompetenci pořádající mateřské školy, ale ve své základní podstatě ve všech mateřských školách totožné.

Sportovní hry se konají jedenkrát za rok v měsíci červnu a v průměru se těchto sportovních her každoročně účastní 220 dětí, 25 učitelek včetně asistentů pedagoga a 15 nepedagogických zaměstnanců mateřských škol zajišťující v rámci bezpečnosti dohled nad dětmi.

Zúčastněné MŠ na 8. ročníku sportovních her červen 2016					
název školy	barva	počet soutěžních družstev	počet dětí na akci	počet pedagogů	počet dospělých zajišťující dohled
MŠ POHÁDKA Borač, p.o.	zelená	2	25	3	2
MŠ Lomnička, p.o.	oranžová	2	25	2	2
ZŠ a MŠ Dolní Loučky, p.o.	červená	7	83	9	5
ZŠ a MŠ Předklášteří, p.o.	žlutá	5	56	6	4
MŠ Štěpánovice, p.o.	modrá	1	17	2	1
Centrum Ráček Železné	bílá	1	9	2	1

Tabulka 2: Přehled zúčastněných mateřských škol v roce 2016, zdroj: vlastní, 2016

Celou vlastní akci připravuje a zajišťuje vždy jedna mateřská škola pro ostatní, z čehož vyplývá, že při spolupráci šesti mateřských škol se stává každá tato škola vlastním organizátorem sportovních her ve své obci jedenkrát za šest let.

Následující jednotlivé podkapitoly jsou řazeny dle časové posloupnosti příprav a realizace celého projektu sportovních her. V podkapitole 4.1. jsou detailně popsány jednotlivé disciplíny vlastních soutěžních her, neboť jejich znalost je podmínkou pro sportovní a hudebně pohybovou přípravu dětí v mateřské škole (rozpracovanou v podkapitole 4.2, 4.3), která musí být cíleně a systematicky rozvíjena po celý školní rok. Dle skladby programu v rámci dne sportovních her (4.4) se uskutečňuje plánování akce (4.5) a vlastní realizace (4.6). Nedílnou součástí každého projektu jsou významné vztahy s veřejností (4.7) a vnitřní evaluace projektu (4.8).

4.1 Soutěžní družstva a disciplíny sportovních her

Jednotlivé mateřské školy si ještě před vlastní akcí sportovních her rozdělí děti do soutěžních družstev dle jejich věku. Vzniknou družstva ve dvou kategoriích: pro mladší děti 3-4leté (I. kategorie) a starší děti 5-6leté (II. kategorie). Každé družstvo v různé věkové kategorii má celkem 10 dětí – závodníků. Počet soutěžních družstev je u každé mateřské školy individuální, odvíjí se od celkového počtu dětí dané mateřské školy. V praxi to znamená, že menší jednotřídní mateřské školy vytvoří například jenom dvě soutěžní družstva (I. a II. kategorii) a naproti tomu více třídní mateřské školy sestaví těchto družstev více (např. 3 družstva v I. kategorii a 2 družstva v II. kategorii). Limit pro vytvoření celkového počtu soutěžních družstev není záměrně stanoven, neboť smyslem této akce je účast všech dětí z jednotlivých mateřských škol.

Každý pedagog se musí připravit na situaci, že některé děti během konání sportovní akce z důvodu svých aktuálních individuálních potřeb odmítnou zcela závodit nebo si vyberou jenom určitou soutěžní disciplínu. V tomto případě v rámci jednoho družstva soutěží některé dítě opakovaně, což znamená, že určitou disciplínu absolvuje dvakrát, tak aby byl zachován celkový počet 10 závodících dětí v jednom družstvu. Děti, které nezávodí, jsou vedeny k podpoře ostatních a přebírají roli pozorovatelů, diváků.

Soutěžní disciplíny sportovních her jsou pro všechna družstva stejné, dle věku dětí se upravuje (zkracuje) délka jednotlivých závodních drah.

Popis soutěžních disciplín:

Pětiskok – pět skoků snožmo za sebou do dálky, každé dítě skočí z místa (startovní čáry) z podřepu pět za sebou jdoucích skoků, plynule bez zastavení, bez doteku rukou země. Každému závodníkovi se individuálně měří celková délka vzdálenosti pěti skoků – doskok pata. Pro vyhodnocení družstva této disciplíny se sečtou celkem všechny skoky jednotlivých závodníků daného družstva dohromady.

Skoky v pytli – celková délka dráhy skoků v pytli je diferencována dle věku dětí: mladší děti (3-4leté) 10 metrů a starší děti (5-6leté) 20 metrů. Soutěží celé družstvo štafetově, na smluvený pokyn první závodník z družstva (stojící na startovní čáře) začne skákat v pytli 5/10 metrů tam, okolo mety a 5/10 metrů zpět, předá štafetu (doskáče na čáru) dalšímu

závodníkovi v družstvu. Tímto způsobem se vystřídá celé družstvo. Měří se celkový čas družstva, tedy čas všech deseti závodníků daného družstva dohromady. Při závodě jsou k dispozici nejméně 3 skákačí pytle pro každé družstvo, tak aby se mohli jednotliví závodníci ke svému skákání připravit.

Hod do dálky tenisovým míčkem – soutěžní družstvo stojí v zástupu za sebou na startovní čáře. Závodník, který stojí první v zástupu, hodí co nejdál tenisovým míčkem a svůj hod může ještě dvakrát zopakovat. Každý závodník má celkem tři pokusy hodů. Jednotlivému závodníkovi se zapisuje délka jeho nejdelšího hodu. Jakmile první závodník v zástupu dohází, přesune se na poslední místo v zástupu, celý zástup dětí se posune dopředu ke startovní čáře a začíná házet další závodník. Pro vyhodnocení se sečtou celkem všechny vzdálenosti nejdelších hodů jednotlivých závodníků družstva dohromady.

Štafetový běh – celková dráha štafetového běhu je diferencována dle věku dětí: mladší děti (3-4leté) 30 metrů a starší děti (5-6leté) 50 metrů. Soutěží celé družstvo štafetově, na smluvený signál vyběhne ze startovní čáry první závodník z družstva se štafetovým kolíkem v ruce po vymezené dráze k metě 15/25 metrů tam, oběhne metu, vrací se 15/25 metrů zpět ke svému družstvu a předá štafetový kolík dalšímu závodníkovi v družstvu. Po doběhnutí posledního závodníka se zapíše celkový čas, tedy čas všech deseti závodníků daného družstva dohromady.

Překážkový běh – je nejtěžší soutěžní disciplína. Základem disciplíny je štafetový běh zručnosti s míčkem v kelímku od jogurtu, který je dále ztížen řadou překážek postavených v jedné linii za sebou, jež musí závodník při své cestě k metě zdolávat: přechod lavičky, přeskakování tří nízkých překážek (výška 10 cm) a podlézání překážky (výška 60 cm). Pokud míč spadne na zem, závodník se nevrací, musí míč sám chytit, dát do kelímku a pokračovat. Celková dráha překážkového běhu je diferencována dle věku dětí: mladší děti (3-4leté) 30 metrů a starší děti (5-6leté) 50 metrů. Soutěží celé družstvo štafetově, na smluvený signál vyběhne ze startovní čáry první závodník z družstva se štafetou – kelímkem s míčkem v ruce po vymezené dráze s řadou překážek k metě 15/25 metrů tam, oběhne metu a vrací se 15/25 metrů přímo (bez zdolávání překážek) zpět ke svému družstvu. Tady předá štafetu – kelímkem s míčkem dalšímu závodníkovi v družstvu. Po doběhnutí posledního závodníka se zapíše celkový čas, tedy čas všech deseti závodníků daného družstva dohromady.

DRUŽSTVO	KATEGORIE										SOUČET
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
PĚTISKOK											
HOD DO DÁLKY											
											ČAS
SKOKY V PYTLI											
PŘEKÁŽKOVÁ DRÁHA											
ŠTAFETA											

Tabulka 3: Vzor tabulky pro zápis soutěžních disciplín, zdroj: vlastní, 2009

4.2 Sportovní příprava dětí před vlastní akcí

V celém projektu sportovních her se vzájemně prolínají a rozvíjejí všechny vzdělávací oblasti předškolního vzdělávání: biologická, psychologická, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální.

Cíleně a systematicky je rozvíjena oblast biologická v RVP PV označená termínem **Dítě a jeho tělo**. Je realizována pomocí her, pohybových aktivit a sportovní přípravy dětí v mateřské škole, která trvá devět měsíců (od září do května) a předchází tak vlastním sportovním hrám konaným na konci školního roku. Tato oblast v sobě zahrnuje vzájemně propojené kategorie: *dílčí vzdělávací cíle* – co by měl každý pedagog u dětí podporovat, dále *vzdělávací nabídku* – co pedagog dítěti nabízí a *očekávané výstupy* – kompetence dosažitelné u dětí na konci předškolního období. (přesná definice kategorií v RVP PV viz příloha č. 2)

Následující členění výchovně vzdělávacích činností je v kontextu s teoretickými požadavky RVP PV a popisuje výběr dílčích vzdělávacích cílů a očekávaných výstupů, kterých je možné danou aktivitou u dětí dosahovat. Tyto jednotlivé kategorie jsou v návaznosti na pedagogickou praxi a zkušenosti učitelek zpracovány do tří tabulek a nabízejí i vzdělávací prostředí, metody a učební pomůcky. Jednotlivé tabulky mají tematické názvy: **Já a moje tělo** (oddíl 4.2.1), **Já a moji kamarádi** (oddíl 4.2.2.) a **Já jsem sportovec** (oddíl 4.2.3.).

4.2.1 Já a moje tělo

Tematická aktivita s názvem **Já a moje tělo** je cíleně zaměřena na individuální poznávání vlastního těla a jeho funkcí.

JÁ A MOJE TĚLO	
Dílčí vzdělávací cíle	<ul style="list-style-type: none"> ➤ uvědomění si vlastního těla ➤ rozvoj a užívání všech smyslů ➤ rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky, ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí ➤ osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví, o pohybových činnostech a jejich kvalitě
Výchovně vzdělávací nabídka	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nelokomoční pohybové činnosti (změny poloh a pohybů těla na místě), lokomoční pohybové činnosti (chůze, běh, skoky a poskoky, lezení), sezónní činnosti ➤ manipulační činnosti a jednoduché úkony s pomůckami ➤ zdravotně zaměřené činnosti (vyrovnávací, protahovací, uvolňovací, dechová a relaxační cvičení) ➤ činnosti zaměřené k poznávání lidského těla a jeho částí
Očekávané výstupy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ pojmenovat části těla, některé orgány, znát jejich funkce, znát základní pojmy užívané ve spojení se zdravím, s pohybem a sportem ➤ ovládat dechové svalstvo, sladit pohyb se zpěvem ➤ zachovávat správné držení těla ➤ vědomě napodobit jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu
Vzdělávací prostředí	třída, herna, školní zahrada, hřiště, louka, les, u potoka
Metody	motivace, rozhovor, námětová hra, pohybová aktivita, hudebně-pohybová aktivita
Pomůcky	šátek, barevné stužky, lano, přírodní materiál, hudební nástroje, písničky na CD

Tabulka 4: Tematická aktivita Já a moje tělo, zdroj: RVP PV, 2004, s. 13-15; vlastní, 2009

Aktivita **Mravenci** (*uvolnění, rozlišení zvuků kolem nás, využití hudby, hudebních nástrojů, barevných stuh, stonku trávy, obměna hra s plyšovými hračkami*)

Děti klidně stojí, sedí, leží na louce (u potoka, v lese), mají zavřené oči a poslouchají vyprávění, hudbu, slyší vítr, vodu v potoce, cítí vzduch – hluboký nádech, výdech, hřeje sluníčko, po louce běhají mravenečkové, děti se musejí prohlédnout nebo dotknout, položit stuhu na části svého těla, kde jim mravenci lezou a šimrají je: na bříšku, na kolenou, na čele, pod krkem aj.

Aktivita **Lepidlo** (každé dítě samo, ve dvojicích, s předměty)

Na pokyn učitelky děti spojují různé části těla: „*Slepte si k sobě dlaně, dlaň a špičku nohy, čelo a koleno...*“ Ve dvojicích: „*Dejte ruku kamarádovi na hlavu, slepte si záda, uši...*“ V přírodě: „*Přilepte se dlaní ke stromu, patou na trávu...*“

Aktivita **Kuba řekl...** (při nácviku je nutný omezený počet poloh a pohybů, rozvíjí zrakové, sluchové vnímání, forma nápodoby, vhodné využití i přírodní materiál)

Učitelka stojí před skupinou dětí a říká: „*Kuba řekl vzpažit, Kuba řekl dřep, Kuba řekl stoj na jedné noze, Kuba řekl hod šiškou, Kuba řekl přelézt kládu....*“ Děti opakují pohyb jen tehdy, když to řekl Kuba, pokud je jméno Kuba vynecháno, pokyn splnit nesmí. Děti se ze hry nevyřazují, kdo se splete, může se opravit.

Aktivita **Zoologická zahrada** (překážky z lana, říkadla, písničky, hudba)

Děti napodobují zvířata: Medvěd – kolébavá chůze, lano na zemi mezi nohama, paže svícen. Slon – pažemi naznačit chobot, pohyb těla kývání zprava doleva. Pštros – rychlý běh mezi lany. Zebra – cval, pravá (levá) noha vpřed. Velbloud – lezení ve vzporu s nataženými nohama, vysazovat střídavě pravou a levou hýždí. Koza – lezení vzad ve vzporu klečmo. Tygr – lezení ve vzporu dřepmo, prolézt otvorem (tunelem), přelézt překážku. Vlk – běh podél lana s jeho občasným přeskočením vpravo, odraz z levé a vlevo, odraz z pravé. Klokani – skok snožmo, vpravo a vlevo přes lano, paže (packy) pokrčené před tělem. Had – plazení po břiše mezi lany.

Aktivita **Mám šáteček, mám** (hudebně pohybová aktivita na známou píseň)

Mám šáteček, mám, komu já ho dám,
žádnému jinému, než svému milému,
tomu já ho dám, toho ráda mám.

Děti společně zpívají, drží se za ruce a chodí v jednom směru po kruhu, jedno dítě uprostřed chodí v protisměru se šátkem v rukou a vybírá si kamaráda, zastaví se a rozloží šátek před vybrané dítě na zem, obě děti si kleknou na šátek a pohladí se, vymění si svoje role.

Aktivita **Korouhvička** (*rozvíjí schopnost udržet osu těla při otáčení, děti se musejí nechat točit pouze krátce, nutné sledovat problémy s udržení rovnováhy po zastavení, důležitá je doba čekání dokud se dětem nepřestane točit hlava*)

Děti stojí, upaží a roztáčejí se na místě dokola jako korouhvička, v prudkém větru co nejrychleji, vítr přestal foukat, korouhvička stojí, ani se nehne. Po chvilce se točí děti nazpátek.

Aktivita **Na houpačce** (*rozvíjí soustředěnost a zvládnání rovnovážné polohy, dle úspěšnosti různé obtížné podložky – tužka, malá láhev, střídavě opora ve dvojicích*)

Prkénko se položí přes tužku (později malou láhev), děti se postaví rozkročmo na prkénko a zkoušejí je udržet ve vodorovné poloze nejprve s dopomocí učitelky, později u stěny nebo ve dvojicích s pomocí kamaráda.

4.2.2 Já a moji kamarádi

Tematická aktivita **Já a moji kamarádi** se zaměřuje na interakci a vzájemnou spolupráci mezi dětmi.

JÁ A MOJI KAMARÁDI	
Dílčí vzdělávací cíle	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rozvoj fyzické a psychické zdatnosti ➤ osvojení si věku přiměřených praktických dovedností ➤ rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky, ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí ➤ osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí
Výchovně vzdělávací nabídka	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nelokomoční pohybové činnosti (změny poloh a pohybů těla na místě), lokomoční pohybové činnosti (chůze, běh, skoky a poskoky, lezení), různé míčové hry ➤ smyslové a psychomotorické hry ➤ příležitosti a činnosti směřující k ochraně zdraví, osobního bezpečí a vytváření zdravých životních návyků ➤ činnosti relaxační a odpočinkové, zajišťující zdravou atmosféru a pohodu prostředí
Očekávané výstupy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zvládnout základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí ➤ koordinovat lokomoci a další pohyby těla, sladit pohyb s rytmem a hudbou ➤ zvládat jednoduchou obsluhu a pracovní úkony (zvládat jednoduché úklidové práce, práce na zahradě) ➤ mít povědomí o významu péče o čistotu a zdraví, o významu aktivního pohybu a zdravé výživy
Vzdělávací prostředí	třída, herna, školní zahrada, hřiště, louka, les, u potoka
Metody	motivace, rozhovor, námětová hra, pohybová aktivita, hudebně-pohybová aktivita
Pomůcky	lano, švihadla, stuhy, obruče, míčky, drátěnky, koš, křída, padák (kruhová plachta z lehké šustákoviny), přírodní materiál, dětské nářadí – lopaty, hrábě, hudba (relaxační, rytmická, píseň na CD – Šel zahradník)

Tabulka 5: Tematická aktivita Já a moji kamarádi, zdroj: RVP PV, 2004, s. 13-15; vlastní, 2009

Aktivita **Bříšková houpačka** (*nácvik správného dýchání, soustředění, hra má silný kontaktní aspekt – vzájemná spolupráce a důvěra ve dvojicích, relaxace, pohoda*)

Děti sedí, leží, položí si na břicho své dlaně a dívají se, jak se břicho při dýchání pohybuje, houpe vzhůru a dolů. Učitelka říká: „*Vzduch nadechneme nosem, cítíte, jak postupuje do plic, jak se hrudník a břicho nafoukly? Odtud se s krví dostane do celého těla*

a potom se vzduch vrací z plic výdechem ven.“ Děti se učí se zavřenýma očima soustředěně dýchat. Rozdělí se do dvojic a jedno dítě druhému houpe jeho dlaň na své břiškové houpačce, dítě které necvičí, kontroluje pohyb své dlaně na břišku svého kamaráda. Následně si vymění role.

Aktivita **Dlouhý a Široký** (*schopnost dětí rozlišit napětí a uvolnění, intenzitu protažení a sbalení, pochopit význam zdravého protahování svalů a pohyblivosti těla*)

Děti si ve dvojici rozdělí svoje role a položí se na zem: Dlouhý – protahuje tělo do délky, natahuje i prsty u rukou, nohy, chodidla. Široký – schoulí se do kuličky, zakulatí, schová hlavu až ke kolenům, celé tělo je kulaté. Pro děti velmi zábavná hra, následně si mění svoje role.

Aktivita **Provazochodci** (*schopnost dětí orientovat se v prostoru, střídání chůze a běh, skákat za sebou přes překážky, chránit své zdraví i zdraví ostatních dětí, učí děti praktickým dovednostem odložit si před cvičením svetry, mikiny, dle přání i boty – masáž chodidel*)

Děti se učí v zástupu za sebou chůzi po čarách – lana, švihadla, stuhy položené na zemi (později i přírodní překážky), kladou chodidla za sebou, těsně za sebou, udržují rovnováhu, střídají chůzi a běh mezi překážkami, postupně se učí bezpečně přeskakovat překážky v běhu (menší děti skok snožmo, starší poskočný krok, vícenásobné skoky).

Aktivita **Skákání panáka** (*souhra pohybů paží, plynulé střídání typů skoků, projevení radosti z aktivního pohybu ve skupině, podpora fyzické a psychické zdatnosti, obruče, křídly, klacík na kreslení*)

Dle výběru prostředí (herna, zpevněná venkovní plocha) si děti postaví panáka z obručí nebo nakreslí křídami, klacíkem jeho tvar. Děti se učí střídání skoky snožmo se skokem do stoje rozkročného. Starší děti střídají skoky po jedné noze a skok do stoje rozkročného.

Aktivita **Na bublinu** (*udržení chůze a běhu v kruhu všech dětí společně, sounáležitost a radost se skupinou, učitelka musí počítat s trochou roz dovádění*)

Děti se všichni společně drží za ruce v kruhu a mění svůj pohyb dle říkanky:

Velká novina, přiletěla bublina, (*drobnými krůčky dovnitř kruhu těsně k sobě*)

bublina se nafukuje, pěkně při tom vyšlapuje, (*krůčky pozpátku od sebe*)

podívejte, děti, jak bublina letí! (*děti běží po kruhu, nesmí se pustit*)

Udělal prásk! (*všichni společně skočí a sednou si na zem*)

Aktivita **Zahradníci** (*sladění pohybu s rytmem a hudbou, nácvik správné techniky hodů, jednoduché pracovní činnosti na školní zahradě, čištění potůčků a lesa, dětské pracovní náčíní*)

Děti zpívají známou písničku, učí se sladit pohyb s rytmem, hudbou, pantomimou napodobují pohyb práce s motýčkou a hod pravou i levou rukou.

Šel zahradník do zahrady s motykou, s motykou, (*chůze na místě*)

vykopal tam rozmarýnu velikou, velikou, (*nácvik pohybu kopání*)

nebyla to rozmarýna, byl to křen, byl to křen, (*otáčení hlavou vpravo, vlevo*)

vyhodil ho zahradníček z okna ven, z okna ven! (*hod horním obloukem*)

Následně děti zdokonalují svůj pohyb a manipulační dovednosti při skutečné práci s dětským nářadím na zahradě, v lese – hrabání, nabírání lopatou.

Aktivita **Házení přes provaz a do koše** (*děti se učí správné technice hodů napodobou*)

Děti se učí házet malým míčkem, barevnou drátěnkou, šiškou jednoruč horním obloukem přes natažený provaz nebo hází do zavěšeného koše. Správná technika hodů: z pokrčené paže za hlavu, loket je vpředu, švihá předloktí do protažení, sklopení v zápěstí. Děti mají tendenci házet příliš zblízka a zaklánějí se. Učitelka musí zvolit místo odhodu i přiměřeně vysokou překážku. Platí: čím nižší terč, tím bližší místo odhodu.

Aktivita **Míče v padáku** (*spolupráce, koordinace pohybů skupiny, děti se naučí, že vzduch klade odpor a padák dělá příjemný vítr, padák je ve tvaru kruhu*)

Děti se postaví po obvodu padáku a drží jednou rukou padák ve výši pasu. Nejdříve se naučí pohybovat s padákem při společné chůzi dokola s doprovodem říkadel či písní, chůzi mohou zpomalovat nebo zrychlovat. Následně si stoupnou po obvodu kruhu a padák drží oběma rukama. Učitelka vhodí do padáku míč a děti se učí s míčem v padáku pohybovat – houpají míč, kutálí po padáku, pohybem látky vyhazují míč z padáku ven nebo naopak se snaží míč zachytit, naučí se míč v padáku nadhodit do vzduchu a chytit. Do padáku se mohou postupně přidávat míče různých velikostí i váhy.

Výše uvedené nabídky výchovně vzdělávacích činností zaměřených na pohybový rozvoj a sportovní přípravu dětí s tematickými názvy **Já a moje tělo** a **Já moji kamarádi** jsou výběrem z široké škály her a aktivit, které se v mateřské škole v průběhu školního roku uskutečňují.

Při každém učení nové pohybové dovednosti se učitelkám v jejich pedagogické praxi osvědčil tento postup:

- **Motivace** – upoutat pozornost dětí a probudit jejich zájem o novou dovednost, velmi důležitý je oční kontakt učitelky střídavě se všemi dětmi.
- **Předvedení a vysvětlení dovednosti** – děti se učí nápodobou a příkladem – tedy vysvětlením, co již děti umí a na co se naváže, například nacvičený skok snožmo se děti naučí skákat v pytlích.
- **Nácvik dovednosti** – vždy formou hry a zábavy, důležitá je individuální kontrola a dopomoc správného provedení pohybu, jednotlivých fází, plynulý nácvik, princip transferu (starší dovednosti se přenášejí do dovedností nových).
- **Zpětná vazba** – stručná, jednoduchá a konkrétní informace dítěti, jak pohyb či cvik provedlo, vždy pochvala a povzbuzení.
- **Další opakování a zpevňování dovedností** – zvládnutý pohyb, dovednost je nutné opakovat a rozvíjet, například změním prostředí, kdy relativně bezpečné skákání v pytlích ve třídě si děti vyzkouší na nerovném terénu venku na trávě nebo hřišti.

Při nácviku pohybových aktivit děti samy vymýšlejí různé varianty pohybů, uplatňují svoji představivost, kreativitu a fantazii. S radostí se učí navzájem, spolupracují a vyžadují zpětnou pozitivní vazbu. U nejstarších dětí se projevuje přirozená touha k závodění se svým kamarádem, ostatními a děti si samy vytváří skupiny i pravidla jednoduchých závodů. V praxi se učitelkám potvrzuje, že ještě před uskutečněným projektem sportovních her si děti samostatně při svých spontánních hrách v podstatě realizují sportovní přípravu.

4.2.3 Já jsem sportovec

Výchovně vzdělávací činnost tematicky nazvaná **Já jsem sportovec** je zpracována v návaznosti na soutěžní disciplíny, ve kterých děti na sportovních hrách soutěží. Zaměřuje se na rozvoj tělesné a psychické zdatnosti a individuální výkon každého dítěte. Při nácviku jednotlivých soutěžních disciplín je kladen důraz na vhodnou **organizaci práce a metody řízení**:

- Při každém nácviku jakékoliv soutěžní disciplíny musí být vytvořen dostatečný prostor a čas i pro spontánní pohybovou aktivitu dětí.
- Jednotlivé soutěžní disciplíny se musí děti učit promyšleně, systematicky a postupně od nejjednodušších po nejtěžší.
- Děti již musí zvládat dovednost pohybu tzv. *proudového cvičení*: děti stojí na čáře v zástupu za sebou, na smluvený pokyn první dítě v zástupu se pomocí chůze, běhu řadí na poslední místo, druhé dítě se dostává na pozici prvního a celý zástup dětí se posunuje dopředu k čáře. Na tomto principu si vymění všechny děti svoje prvotní místo v zástupu tak, aby byly všechny jednou na prvním místě a plynule se dostaly zpět na svoji výchozí pozici.
- Vždy se musí respektovat individuální předpoklady a různá pohybová úroveň dětí.
- Určitým speciálním potřebám či problémům dítěte se učitelka musí věnovat tak, aby nenarušovaly společnou hru a činnosti dětí ostatních. Musí nalézt prostor pro individuální péči například po příchodu dítěte do mateřské školy. Účinné je sledování individuálních cílů a potřeb dítěte v programu skupiny.
- Každému dítěti musíme umožnit prožít pocit vítězství: „*Já jsem to dokázal*“, „*Já jsem dnes vyhrál!*“
- Využívá se individuální, skupinová a hromadná kombinace řízení výchovně vzdělávacích činností.
- Vzdělávací prostředí pro nácvik soutěžních disciplín je různorodé a vždy se upřednostňuje pobyt venku nejlépe na hřišti nebo na louce.
- Větší prostor a různá členitost venkovního prostředí umožňuje dětem intenzivnější pohyb, zvyšování zdatnosti, otužování a pěstování zdraví.
- Při všech činnostech se musí dodržovat domluvená bezpečnostní pravidla, která učitelka s dětmi společně vytvoří a děti jim rozumí. Vhodné

je znázornění těchto pravidel vizuálně a pomocí různých předmětů: vymezení prostoru pohybu například k barevnému kuželu, červenému praporku aj.

JÁ JSEM SPORTOVEC	
Dílčí vzdělávací cíle	<ul style="list-style-type: none"> ➤ vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu ➤ rozvoj fyzické a psychické zdatnosti ➤ rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí ➤ osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí
Výchovně vzdělávací nabídka	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nelokomoční pohybové činnosti (změny poloh a pohybů těla na místě), lokomoční pohybové činnosti (chůze, běh, skoky a poskoky, lezení) a jiné činnosti (základní gymnastika, turistika, sezónní činnosti, míčové hry) ➤ smyslové a psychomotorické hry ➤ příležitosti a činnosti směřující k ochraně zdraví, osobního bezpečí a vytváření zdravých životních návyků ➤ příležitosti a činnosti směřující k prevenci úrazů, k prevenci nemoci, nezdravých návyků a závislosti
Očekávané výstupy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zvládnout základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí (zvládat překážky, házet a chytat míč, užívat různé náčiní, pohybovat se ve skupině dětí) ➤ koordinovat lokomoci a další pohyby těla, sladit pohyb s rytmem a hudbou ➤ ovládat dechové svalstvo, sladit pohyb se zpěvem ➤ mít povědomí o významu péče o čistotu a zdraví, o významu aktivního pohybu a zdravé výživy
Vzdělávací prostředí	třída, herna, školní zahrada, hřiště, louka, les, u potoka
Metody	motivace, rozhovor, námětová hra, pohybová aktivita, hudebně-pohybová aktivita, soutěže s různou mírou obtížností vzhledem k úrovni dětí
Pomůcky	pěnové barevné podložky ve tvaru kapek, stuhy, švihadla, měřicí pásma, barevné praporky, značky dětí, látkové pytle na skákání, pěnové a tenisové míčky, přírodní materiál, kelímky od jogurtu, barevné štafetové kolíky a mety (kužely), lavičky, barevné kostky (výška 10 cm), překážky na podlézání ve výšce 60 cm

Tabulka 6: Tematická aktivita Já jsem sportovec, zdroj: RVP PV, 2004, s. 13-15; vlastní, 2009

1. Sportovní příprava na soutěžní disciplínu pětiskok:

- děti před vlastní sportovní přípravou ovládají dovednosti základního skoku snožmo: z podřepu skok snožmo doprovázený pohyby paží z místa na místo;
- při nácviku se upřednostňuje převážně skupinová forma práce – stanoviště, kdy děti rozdělíme do skupin 4-7 dětí v zástupu na jednom stanovišti (větší počet dětí snižuje efektivitu cvičení, kdy děti „čekají na pohyb“ v zástupu);
- kritérium rozdělení dětí do skupin je při nácviku záměrné, učitelka vybere do skupiny 1-2 děti pohybově zdatnější, které předvádějí daný pohyb a organizují plynulý přechod dětí v zástupu – tzv. *proudové cvičení*; později si děti vytváří skupiny dle vlastní volby (pohybově zdatnější, starší, mladší).

Aktivita **Žabky** (*děti se učí z podřepu skoky snožmo doprovázené pohyby paží plynule za sebou, z místa na místo: 2-3 skoky – zastavit, 3-4 skoky – zastavit, 5 skoků plynule za sebou bez zastavení, pomůcky: pěnové podložky ve tvaru kapek*)

Využijeme motivaci hry na žabky a rozdělíme děti do skupin (ve skupině 4-7 dětí). Děti stojí v řadě za sebou na čáře (stuha nebo švihadlo na zemi) a před sebou ve vzdálenosti velikosti jednoho skoku mají rozložené barevné pěnové podložky. První dítě v řadě (pohybově zdatnější) udělá mírný podřep, rozhoupe paže (kyvadlově před sebe a za sebe) a provede skok snožmo na první podložku a pokračuje na další (počet podložek umístěných na zemi se zvyšuje s počtem učených skoků). Využitím proudového cvičení se plynule za sebou vystřídají všechny děti a skákání se několikrát opakuje. Při skákání je vhodné zařadit i jednoduchá říkadla:

Skáče žába po blátě, koupíme jí na gatě,
na jaké, na jaké, na zelené strakaté.

Leze žába do bezu, já tam za ní polezu,
kudy ona, tudy já, budeme tam oba dva.

Další fáze nácviku:

- ve třídě na žíněnce nebo koberci děti cvičí 5 skoků plynule za sebou již bez označených míst doskoku, tedy bez pěnových podložek;

- děti si nadále procvičují dovednost pětiskoku v různém prostředí: na školní zahradě, na louce, na hřišti a při pohybu si pomáhají slovním doprovodem – hlasitým předříkáním číselné řady: „*Jedna, dva, tři, čtyři, pět!*“;
- využíváme i sezónní činnosti hry na sněhu: děti se učí hodnotit délky svých skoků, zkouší skočit opakovaně do své vlastní stopy, skupiny dětí vytváří skákací dráhu a učí se spolupracovat; ze svých pětiskoků kreslí sněhové obrazce, orientují se v prostoru;
- nejstarší děti jsou motivovány k vyšším výkonům při měření délky svých pětiskoků při závodech ve dvojicích, skupinkách, pro měření délky se využívá měřicí pásmo položené na zemi, děti si označují místa svého pětiskoku (barevným praporkem, svoji značkou);
závěrečná fáze nácviku – přesná varianta soutěžní disciplíny, děti mají vytvořeny soutěžní družstva a kategorie (mladší, starší) a procvičují, trénují svoji dovednost pětiskoku a měří si svoje výkony.

2. Sportovní příprava na soutěžní disciplínu skoky v pytli:

- děti před vlastní sportovní přípravou ovládají dovednost pětiskoku v různém terénu;
- upřednostňuje se individuální forma práce, zejména při prvotním učení dítěte lezení do pytle a jeho správného úchopu; učitelka pomáhá držet pytel a současně zabraňuje pádu dítěte na zem;
- důležitá je volba prostředí nácviku nejlépe ve třídě na koberci, na sportovním hřišti s umělým pěnovým (tlumícím) povrchem, osvědčil se i nízký travnatý povrch na školní zahradě.

Aktivita **Klokani** (*dítě se postupně učí skoky v pytli s jeho pevným držením oběma rukama z místa na místo: 1 skok – zastavit, 2-3 skoky – zastavit, 3-4 skoky – zastavit, 5 skoků plynule za sebou bez zastavení ...*)

Děti jsou motivované hrou na klokany a povzbuzované slovně učitelkou.

Skok, skok, skok! Klokani, klokani nadaní jsou skokani!

Vida pana klokana, jak ho baví kopaná.

Kopne levou, kopne pravou, umí také přihrát hlavou.

Ví, že nesmí rukama, když chce hrát s kulkama!

Další fáze nácviku:

- v bezpečně vymezeném prostoru třídy na koberci si děti individuálně procvičují dovednost skoky v pytli, vzdálenost skákání si dítě určuje samo, nejmenší děti 2-3leté se učí souhře pohybů skoků při manipulaci s pytlíkem a vzdálenost jejich skoků je minimální, často střídají skoky s drobnými krůčky v pytli;
- nejstarší děti a děti pohybově zdatnější, které již bez problémů zvládají skoky v pytli, se učí zdolat dráhu, tedy směr skoků tam, okolo mety a zpět; délka dráhy se přizpůsobuje fyzické zdatnosti jednotlivých dětí;
- děti si trénují dovednost skoků v pytli při jednoduchých závodech v různém prostředí, ve dvojicích nebo malých skupinách, nutné je vymezit prostor pro každou skupinu, barevně rozlišit mety apod.;
- při nácviku se děti učí rozdělení a výměně rolí: závodící děti a děti pomáhající s navlékáním pytle, důležitá je role rozhodčího, který závody slovně odstartuje: „*Připravit – pozor – teď!*“;
- závěrečná fáze nácviku – přesná varianta soutěžní disciplíny, děti mají vytvořeny soutěžní družstva a kategorie (mladší, starší) a procvičují, trénují svoji dovednost skoky v pytli.

3. Sportovní příprava na soutěžní disciplínu hod do dálky tenisovým míčkem:

- děti již zvládají správnou techniku hodu: paže je pokrčena ve vzpažení, loket směřuje vpřed, švihá předloktí do protažení (vpřed vzhůru ve směru hodu), sklopení v zápěstí;
- důležité je postavení chodidel vzhledem k odhodové paži: levé chodidlo by mělo být při odhodové pravé paži vpředu;
- mladší děti 3-4leté ještě házejí ze stoje rozkročného bez zapojení celého těla a teprve později jsou schopny předkročit opačnou nohu, mladším dětem se musí ponechat čas pro spontánní vývoj;

- pro správné zapojení celého těla do hodů učíme děti, aby si druhou paží ukazovaly po směru hodů;
- vše učíme nápodobou;
- podstatné je vytváření podmínek pro házení: vhodně zvolené pomůcky (pěnové a tenisové míčky, šišky, kamínky, sněhové koule), bezpečná organizace a výběr venkovního prostředí (hřiště, louka, pole, házení do řeky, sněhu aj.)

Aktivita **Které družstvo hodí nejdál** (*přesná varianta soutěžní disciplíny*)

Děti jsou rozděleny do družstev, stojí v řadě za sebou na startovní čáře, každé dítě má tři pokusy hodů (kontroluje si počet hodů hlasitým počítáním od jedné do tří). Děti si procvičují dovednost hodů do dálky a spolupráci ve družstvu (po třech hodech se musí přesunout na konec zástupu). Vzájemně se slovně podporují, srovnávají a hodnotí délky svých hodů a učí se v rámci celého družstva přijmout vítězství i prohru.

Děti učíme hesla: „*Abychom vyhráli, musíme trénovat!*“, „*Dnes jsme prohráli, nevadí, zítra vyhraje!*“

4. Sportovní příprava na soutěžní disciplínu štafetový běh:

- děti již ovládají dovednost pravidelného rytmického běhu v souladu s doprovázejícím pohybem paží a umí si předávat mezi sebou ve družstvu štafetový kolík;
- postupně budeme u dětí rozvíjet rychlostní schopnosti, což znamená daný pohyb provést co nejrychleji;
- musíme rozlišovat věk a výkonnost jednotlivých dětí;
- začínáme nácvik rychlého běhu k nepřilíživému cíli.

Aktivita **K cíli** (*děti se budou učit rychle reagovat na jednoduchý podnět, rychlý běh na smluvený povel „Připravit – pozor – teď!“; tříleté děti reagují pomaleji, starší děti mnohem rychleji*)

Při pobytu venku na cestě parkem nebo přírodou bude učitelka vybírat blízké cíle (keř, lavička, strom) a odstartuje vždy malou skupinku dětí, která musí co nejrychleji doběhnout k cíli a počkat na další závodníky. Děti se u cíle vydýchají a odpočinou si. Jakmile doběhne poslední skupinka, učitelka ocení všechny děti za jejich šikovnost a rychlost. Po chvíli

společné chůze určí další blízký cíl. Musíme volit menší počet dětí ve skupince, tak aby se při běhu vzájemně nezranily, pro menší děti volíme kratší cíle.

Další fáze nácviku:

- na procházkách postupně trénujeme rychlostní schopnosti běhu z pomyslné startovní čáry k cíli (k metě) a zpět, délka dráhy se bude postupně prodlužovat vzhledem k věku a výkonnosti dětí, menší děti poběží ze stejného místa k bližšímu cíli a zpět, používáme stále stejný povel „*Připravit – pozor – ted!*“;
- na hřišti nebo na školní zahradě využijeme skupinovou formu práce na stanovištích a proudové cvičení, děti si budou předávat štafetový kolík, vymezíme prostor pohybu pro každou skupinu – směr běžecké dráhy, startovní čáru a metu (pro snadnější orientaci dětí volíme barevné kombinace stanovišť: červený štafetový kolík a červená meta, modrý štafetový kolík a modrá meta...);
- závěrečná fáze nácviku – přesná varianta soutěžní disciplíny, trénování dovednosti rychlého běhu se štafetou, děti jsou rozděleny do družstev a kategorií, celková délka běžecké dráhy pro mladší děti je 30 m a pro starší 50 m, používáme stejný povel startu „*Připravit – pozor – ted!*“.

5. Sportovní příprava na soutěžní disciplínu překážkový běh:

- plynule navazuje na soutěžní disciplínu štafetového běhu;
- děti zvládají provést odděleně jednotlivé dovednosti (přiměřeně věku a individuálním pohybovým schopnostem): přechod lavičky, přeskok tří nízkých překážek (výška 10 cm), podlézání překážky (výška 60 cm) a štafetový běh zručnosti s míčkem v kelímku od jogurtu;
- nácvik začínáme na školní zahradě nebo hřišti formou skupinové práce na stanovištích a proudového cvičení: děti ve družstvech trénují překážkový běh na barevně odlišených drahách v celkové délce 30 m pro mladší a 50 m pro starší kategorii, se smluveným povel startu „*Připravit – pozor – ted!*“.

Aktivita **Jsme sportovci** (v první fázi nácviku se budou děti učit orientovat na běžecké dráze s jednou překážkou – lavičkou: ze startovní čáry běh se štafetou (míček v kelímku) – přechod lavičky – běh k metě – okolo mety – zpět rovně (bez překonávání překážek) na startovní čáru – předání štafety dalšímu dítěti z družstva; děti se učí řešit situaci vypadlého míčku z kelímku – samostatně najít míček, vložit do kelímku a pokračovat v běhu).

Další fáze nácviku:

- jakmile děti zvládnou štafetový běh s jednou překážkou a orientaci na dráze včetně nalezení míčku v případě vypadnutí, ztížíme dráhu dalšími překážkami: v přiměřené vzdálenosti od sebe budeme postupně přidávat překážky na přeskokování a podlézání;
- musíme respektovat, že v souvislosti s tělesným vývojem a individuálními pohybovými schopnostmi se u mladších dětí při této sportovní disciplíně (zejména při překonávání překážek) střídá běh s chůzí;
- závěrečná fáze nácviku – přesná varianta soutěžní disciplíny, děti jsou rozdělené do družstev a trénují všechny dovednosti pro bezpečné a plynulé zvládnutí celé dráhy překážkového běhu.

Při celoroční sportovní přípravě se v jednotlivých soutěžních disciplínách u dětí souběžně s rozvojem schopnosti rychlostní zdokonalují schopnosti silové (zvládnout své tělo při přeskokování překážek), schopnosti vytrvalostní (vytrvat v pohybové činnosti), schopnosti koordinační (orientaci v prostoru, přesnost v orientaci) a flexibilita (pohyblivost v kloubech, jejich rozsah při podlézání překážek).

Vedle tělesné zdatnosti si děti posilují i zdatnost psychickou, zvládnout všechny překážky, předat štafetu či vyřešit situaci při náhlém vypadnutí míčku z kelímku a další.

Učitelky musí vést děti ke **spolupráci, sounáležitosti s ostatními** a každý **individuální výkon musí být vnímán jako pozitivní přínos pro celou skupinu.**

4.3 Hudebně pohybová příprava na slavnostní zahájení sportovních her

Každá mateřská škola před účastí na sportovních hrách musí děti připravit na slavnostní zahájení:

- společný zpěv známé písně *Není nutno* od skladatele Jaroslava Uhlíře;
- nacvičit s dětmi vystoupení – vlastní představení své mateřské školy pro ostatní účastníky této akce.

Aktivita **Není nutno** (*při poslechu reprodukováné hudby se děti učí textu, melodii, rytmu a polohlasitému zpěvu*).

Není nutno, není nutno, aby bylo přímo veselo,
hlavně nesmí býti smutno, natož aby se brečelo.
Chceš-li, trap se, že ti v kapse zlaté mince nechřestí,
nemít žádné kamarády, tomu já říkám neštěstí.

Nemít prachy – nevadí,
nemít srdce – vadí,
zažít krachy – nevadí,
zažít nudu – jó to vadí, to vadí.

V průběhu celého školního roku se děti při společném zpěvu učí kultivovanému hlasovému projevu v souladu s rytmickým dětským pohybem. Prostřednictvím obsahu (textu) písně se učí navazovat a udržovat dětská přátelství a posilují tak svoje prosociální postoje a chování k ostatním lidem.

Aktivita **Naše mateřská škola** (*každá mateřská škola si vymyslí svou vlastní píseň, básničku nebo pokřik a prostřednictvím formy zpěvu či přednesu doprovázené pohybem se představí všem ostatním účastníkům sportovních her*).

Píseň mateřské školy POHÁDKA Borač (*melodie písně Travička zelená...*)

Zelená je tráva, sportování hra, je to naše barva, s tou se vyhrává,
tak neváhej a s námi zazpívej, každé ráno, dva dřepy si udělej, hej!
Dva dřepy si udělej, hej! Dva dřepy si u-dě-lej! Raz – dva – hej!

Pokřik mateřské školy Lomnička

My jsme děti z Lomničky, my jsme samé jedničky!
Procvičíme kolínka, pokrčíme ramínka.
Na nožky si vyskočíme, dokola se zatočíme.
Sportujeme každý den,
vyhrát – je – náš – sen!

Pokřik Centra Ráček Železné

Bílé tričko není všechno, máme svaly v těle,
přijeli jsme z Železného, sportujeme směle!

Básnička mateřské školy Dolní Loučky

Dolní Loučky to jsme my, nejsme žádné fífleny,
Ničeho se nelekne, ve všech sportech vynikneme!
Červená je barva naše, nespádnem do žádné kaše!
Máme svaly našťestí, naše bude vítězství!

Pokřik mateřské školy Předklášteří

Klášteř to je jednička, září jako sluníčka!
Předběhneme, přeskočíme, nikoho se nebojíme!
Hej, hej, hej, vyhrávej!

Pokřik mateřské školy Štěpánovice

U pejska a kočičky, nejsou žádné buchtičky.
Házem, skáčem, běháme, porazit se nedáme!
Připravit se – pozor – teď!
Už nás začni honit hned!

4.4 Skladba programu v rámci dne sportovních her

Předlohou pro sestavení skladby programu sportovních her mateřských škol jsou skutečné mezinárodní olympijské hry a olympijské symboly – olympijský znak a olympijský oheň.

Cíl olympijského hnutí vzbuzovat prostřednictvím sportu úctu a dobrou vůli mezi národy je motivací pro cíl projektu sportovních her: prožívat opakovanou radost z pohybu, sportu při setkání a sounáležitosti se skupinou při upevňování a navazování přátelství. Tak jako se olympijských her účastní sportovci z různých zemí světa, tak se na sportovních hrách setkávají děti z různých mateřských škol. Před vlastní olympiádou jednotliví závodníci dlouhodobě trénují různé sportovní disciplíny a děti se na svoje sportovní hry také celoročně systematicky připravují. Den konání sportovní akce plynule navazuje na tuto přípravu a je jejím vyvrcholením, stejně jako příprava závodníků z celého světa na olympiádu.

Tato myšlenková linie provází celý projekt sportovních her a dramaturgii programu:

- **Příjezd mateřských škol** – postupně dle předem plánovaného rozpisu autobusové dopravy přijíždějí děti a učitelky na místo konání akce, organizátoři individuálně každou mateřskou školu přivítají, seznámí s prostorem sportovního areálu a barevně vymezeným prostorem (shodným s barvou dané mateřské školy) pro odpočinek a stolování dětí.
- **Slavnostní zahájení – začátek akce:** v určeném prostoru jsou seřazeny všechny mateřské školy se svými soutěžními družstvy a sledují zahájení sportovních her: za doprovodu slavnostní hudby dvě děti přináší olympijskou vlajku a další dítě společně s učitelkou nese zapálenou pochodeň (olympijský oheň); následuje představení jednotlivých mateřských škol a společný zpěv písně *Není nutno* (podkapitola 4.3).
- **Vlastní soutěž – jádro akce:** jednotlivá soutěžní družstva soutěží v různých disciplínách sportovních her (podkapitola 4.1); dle situace a potřeb dětí vytváří učitelky mezi jednotlivými disciplínami čas pro závodníky na jejich odpočinek, pitný režim a toaletu.
- **Odpočinek, občerstvení** – spontánní činnosti a hry dětí, hlavní občerstvení (pitný režim a ovoce mají děti v nabídce po celou dobu konání akce); v tomto čase hlavní rozhodčí vyhodnocuje výsledky tabulek jednotlivých družstev, určuje pořadí a píše diplomy.

- **Slavnostní vyhodnocení družstev – závěrečný vrchol akce:** opětovně jsou nastoupeny a seřazeny všechny mateřské školy, postupně dle pořadí umístění (od posledního k prvnímu) se jednotlivá družstva vyhodnocují: každý nástup družstva doprovází slavnostní fanfára, všechny děti nezávisle na pořadí v soutěži dostávají stejné medaile, dárky, diplomy a prožívají zasloužený potlesk a ovace od ostatních soutěžících a diváků.
- **Slavnostní ukončení – závěr akce:** upřímné poděkování všem zúčastněným sportovcům, divákům, organizátorům a sponzorům; slavnostní předání zapálené pochodně mateřské škole, která bude organizovat další ročník sportovních her, závěrečný potlesk, rozloučení.
- **Odjezd mateřských škol –** po slavnostním ukončení programu a individuálním vzájemném rozloučení dětí i učitelek spřátelených mateřských škol následuje jejich odvoz, organizátoři pomáhají s balením věcí (oblečení dětí, dárky, občerstvení) a bezpečným nástupem dětí do připravených autobusů.

Vytváření celkové atmosféry akce, plynulé přechody mezi jednotlivými fázemi a rytmus – zařazování pauz pro odpočinek dětí řídí dramaturg programu, profesionální divadelník v kostýmu veselého klauna. V době příjezdu dětí a jejich spontánního odpočinku i her nabízí dětem možnost společného tance, pohybových her, hádankových soutěží a dalších činností. Využívá mikrofon, reprodukovanou hudbu a celou řadu pomůcek (nafukovací balónky, bublifuk, barevné křídly, maňáska aj). Slavnostní zahájení, vyhodnocení družstev a slavnostní ukončení moderuje tento „veselý klaun“ společně s ředitelkou organizující mateřské školy.

Předem promyšleně sestavené a řízené jednotlivé fáze akce a její gradace jsou dále specifikovány v podkapitole 4.6 – vlastní realizace akce.

4.5 Plánování akce

Mateřská škola, která je příspěvkovou organizací, musí při realizaci tohoto projektu využívat fundraisingové strategie, a to vyhledávat sponzory a získávat finanční prostředky na podporu této veřejně prospěšné činnosti.

4.5.1 Realizační tým

Vytváření realizačního týmu pro sportovní hry je v přímé souvislosti s personálními, organizačními, materiálními, technickými a hygienickými podmínkami jednotlivých mateřských škol. Důležitá je velikost organizace a obec, ve které se mateřská škola nachází. Vícetřídní mateřské školy nebo ty, které jsou součástí základních škol, mají složitější organizační strukturu s mnohem větším počtem pracovníků. Realizační tým pro sportovní akci je pak převážně tvořen zaměstnanci dané organizace. Naproti tomu jednotřídní mateřské školy s celkovým počtem tří nebo čtyř zaměstnanců, musí pro svůj realizační tým získat převážnou většinu jednotlivců, dobrovolníků z řad přátel školy, rodičů dětí, rodinných příslušníků, kamarádů, zastupitelů či obyvatelů dané obce.

Zásadní při přípravě celé akce je také prostředí, ve kterém se sportovní akce uskuteční. Nejvhodnější je sportovní areál (včetně technického a sociálního zázemí), který je součástí školy nebo v dané obci a škola jej pro svoji činnost využívá. Pokud obec ani mateřská škola takový sportovní areál nemá, musí pro konání sportovních her účelově připravit přírodní prostředí. Tyto okolnosti se musí vzít v úvahu při sestavování realizačního týmu a rozdělení rolí v týmu.

Roli vedoucího realizačního týmu zastává ředitelka mateřské školy, která je plně zodpovědná za průběh celé akce. Jejím prvořadým úkolem je sestavení kvalitního realizačního týmu a rozdělení rolí, tedy vymezení kompetencí činností pro každého člena týmu. Je důležité, aby každý jednotlivý člen týmu přijal zodpovědně svoji roli a vynaložil potřebné úsilí i svůj volný čas pro zdárné naplnění společného cíle.

Vlastní přípravu a realizaci sportovních her každoročně zajišťuje průměrně 50 přátel dané školy z řad rodičů dětí, rodinných příslušníků, obyvatelů dané obce a zástupců zřizovatele.

Dále je v tabulce rozpracována příprava sportovních her existující jednotřídní mateřské školy s celkovým počtem tří zaměstnanců. Tato mateřská škola se nachází v malé obci Borač (počet obyvatel 319), která nemá sportovní areál. Obec Borač se rozkládá podél toku řeky Svratky v jihozápadní části přírodního parku Svratecká hornatina.

týmové role	kompetence
vedoucí – ředitelka mateřské školy (MŠ)	zodpovědnost za průběh celé akce, hodnocení po akci, poděkování
	fundraising – oslovení sponzorů, komunikační strategie, propagace
	celoroční sportovní příprava dětí v MŠ
asistent vedoucího – rodinný příslušník vedoucího	pomoc vedoucímu při koordinaci jednotlivých členů týmu v den konání akce
kontaktní osoba – učitelka MŠ	komunikace s účastníky akce, rodiči dětí, sponzory, propagace
	výběr, nákup a dovoz hodnotných cen pro všechny soutěžící děti, rozdělení do krabic pro jednotlivé MŠ
	celoroční sportovní příprava dětí v MŠ
propagace – sponzor (profesionální editor)	inzerce – pozvánka na akci v místním tisku a webovém portálu pro veřejnost
	prezentace MŠ – článek o uskutečněné sportovní akci, veřejné poděkování mikroregionu, zřizovateli a sponzorům
správce materiálu – školnice MŠ	zodpovědnost za materiál používaný na akci, jeho shromažďování, třídění, manipulace a rozdělení materiálu na akci, po ukončení akce kontrola materiálu a závěrečný úklid
asistent správce materiálu – rodinný příslušník školnice	pomoc při manipulaci s materiálem v den konání akce, úklid po akci
účetní – účetní MŠ	sestavování rozpočtu, kontrola jeho dodržování
	shromažďování všech dokladů, vedení účetnictví akce
	závěrečné vyúčtování
kvalifikovaný zdravotník – rodinný příslušník vedoucího	odborné poskytování první pomoci v průběhu akce
řidič – rodinný příslušník vedoucího	zajištění odvozu věcí, materiálu (vlastním autem)
dramaturg programu – sponzor (profesionální divadelník)	tvorba atmosféry akce, zahájení a uvádění programu, her, soutěží
	vyhodnocení, předání diplomů a hodnotných cen, slavnostní ukončení
pomocník dramaturga programu – sponzor (profesionální divadelník)	zajištění technického vybavení, hudební aparatury, mikrofonů
fotograf – zákonný zástupce dětí	fotografování v průběhu akce (vlastní technikou)
kameraman – zákonný zástupce dětí	natáčení videa v průběhu akce, zpracování (vlastní technikou)
hlavní rozhodčí soutěží	rozdělení svých asistentů na různá stanoviště jednotlivých soutěžních disciplín
	vytvoření dostatku času na sladění a koordinaci asistentů před vlastní soutěží
	koordinace závodů při akci, závěrečné vyhodnocení výsledků z tabulek družstev, určení pořadí a napsání diplomů
asistenti rozhodčího – 20 dobrovolníků	příprava prostředí a materiálního vybavení pro soutěžní disciplíny
	vlastní koordinace soutěžních družstev při akci, měření, zapisování výsledků do tabulek
hlavní organizátor občerstvení	zajištění občerstvení (objednání, nákup, dovoz, příprava, výdej)
	koordinace svých pomocníků, zajištění pitného režimu po celou dobu konání akce
pomocníci organizátora občerstvení – 3 dobrovolníci	výroba (upečení) perníkových medailí pro děti, příprava a výdej občerstvení v den akce
hlavní organizátor přípravy prostředí – předseda SDH (sbor dobrovolných hasičů) Borač	průběžná komunikace s vedoucím týmu, řešení nečekaných situací
	zajištění (objednávka, výpůjčka) nepromokavých párty stanů, lavic, stolů, mobilních toalet, cisteren na vodu, mobilního oplocení
	koordinace členů SDH při přípravě sportovního areálu a po ukončení akce (demontáž, odvoz), dle potřeby úprava terénu

pomocníci organizátora prostředí – členové SDH – 10 dobrovolníků	vybudování sportovního areálu v přírodním prostředí dle pokynů hlavního organizátora, úklid po akci
	zajištění bezpečnosti a dohledu nad dětmi v den konání akce
pomocníci organizátora prostředí – 2 zaměstnanci obce	sekání trávy, úprava terénu (zahradní sekačka, nářadí v majetku obce), úklid po akci

Tabulka 7: Realizační tým a kompetence jednotlivých členů týmu jednotřídní mateřské školy v roce 2014, zdroj: vlastní, 2014

4.5.2 Harmonogram činností

Následující tabulka prezentuje jednotlivé činnosti realizačního týmu, které na sebe postupně navazují v období deseti měsíců příprav až po vlastní realizaci projektu sportovních her.

harmonogram činností	září	říjen	listopad	prosinec	leden	únor	březen	duben	květen	červen
sportovní příprava dětí v jednotlivých MŠ										
komunikace se zákonnými zástupci dětí a získání rodičů mezi členy připravovaného týmu										
komunikace s ostatními (soutěžními) MŠ										
vedení projektu										
vedení dokumentace, archivování										
vedení účetnictví										
vlastní start projektu, sestavení týmu, rozpočtu										
komunikace s Mikroregionem Porta a zřizovatelem										
oslovení a komunikace se sponzory										
propagace - inzerce, webový portál										
setkání členů týmu										
objednávky (doprava, mobilní WC, občerstvení)										
výběr a nákup hodnotných darů										
shromažďování a příprava materiálu na akci										
vlastní příprava sportovního areálu										
realizace sportovní akce včetně slavnostního ukončení, poděkování účastníkům, organizátorům										
po ukončení sportovní akce závěrečný úklid a odvoz materiálu, úprava přírodního terénu										
hodnocení, osobní poděkování členům týmu										
opakované veřejné poděkování mikroregionu, zřizovateli, sponzorům (článek o uskutečněné akci)										

Tabulka 8: Harmonogram činností v roce 2014, zdroj: vlastní, 2014

Časové úseky činností se mohou při plánování v jednotlivých mateřských školách mírně lišit. V průběhu osmileté realizace projektu se v praxi osvědčilo dodržovat níže popsané časové termíny:

- **V měsíci září** na třídních schůzkách seznámit zákonné zástupce dětí s tímto projektem. Ředitelka organizující mateřské školy tak v dostatečném časovém

předstihu postupně získává budoucí členy realizačního týmu, jehož první setkání a vlastní start projektu začne v měsíci lednu.

- **Od měsíce září** začíná postupná sportovní příprava dětí v jednotlivých mateřských školách, která trvá celý školní rok.
- **Nejpozději v měsíci prosinci** je nutná strategická komunikace s Mikroregionem Porta a zřizovatelem MŠ, která v daném roce sportovní akci organizuje. Důvodem je zahrnutí finančního příspěvku na sportovní akci v připravovaných rozpočtech těchto organizací na nový kalendářní rok.
- **V průběhu měsíce ledna** je podstatné stanovení přesného termínu a místa konání vlastní sportovní akce, zejména v souvislosti s prvním setkáním realizačního týmu a včasným oslovením dárců.
- Pro svoz dětí a učitelek MŠ na místo konání sportovní akce je vhodný **dostatečný časový předstih** objednávky autobusové dopravy u větší dopravní společnosti, která zajistí dopravu i v případě nutného posunutí termínu akce z důvodu nepříznivého počasí či nepředvídatelných událostí.

Práce týmu začíná na první schůzce v měsíci lednu a počet i délka těchto setkání se odvíjí od skutečnosti, na kolik je realizační tým sebraný z dřívějších nebo podobných akcí. Na setkání se provádí písemný zápis konkrétních úkolů každého člena realizačního týmu i termín jejich plnění. Musíme docílit myšlenkového sladění celého realizačního týmu, jež bude směřovat ke stejnému cíli. V průběhu akce se následně projeví schopnosti jednotlivců i týmu jako celku.

Vedoucí realizačního týmu provádí po ukončení akce objektivní vyhodnocení a v případě nepovedených věcí navrhuje řešení, jak se těmto nepříznivým okolnostem a situacím při další realizaci vyvarovat.

Nejdůležitější je upřímné poděkování všem členům realizačního týmu za jejich práci, úsilí i volný čas, který věnovali této veřejně prospěšné činnosti.

4.5.3 Identifikace dárců a techniky fundraisingu

Zásadním dárcem Sportovních her mateřských škol Mikroregionu Porta, jak vyplývá i z názvu této akce, je svazek osmi členských obcí, který již osmým rokem tuto akci finančně podporuje. Také zřizovatelé jednotlivých MŠ se výrazně podílejí svojí pomocí na stránce organizační i finanční.

Nepostradatelným a výjimečným sponzorem je soukromá divadelní společnost, která zajišťuje technické vybavení a dramaturgii programu, zhmotňuje tak myšlenky, představy i potřeby organizátorů projektu.

Významná je pomoc při propagaci celé akce prostřednictvím regionálního tisku, který nám poskytuje bezplatnou inzerci a prezentaci v novinách i na webovém portále.

Další okruh dárců, který se nám daří každoročně rozšiřovat, jsou zákonní zástupci dětí, jejich rodinní příslušníci a příznivci naší myšlenky aktivního životního stylu. Stávají se členy realizačního týmu, pomáhají tedy s vlastní přípravou akce ve svém volném čase nebo poskytují finanční příspěvky, věcné dary či materiální pomoc (kancelářské potřeby, odvoz vlastním vozem aj.).

Důležitými sponzory jsou soukromé fyzické osoby a místní podnikatelé, kteří nám poskytují bezplatně materiální vybavení na přípravu sportovního areálu i finanční prostředky na nákup hodnotných darů pro děti.

Mezi **techniky fundraisingu** využívané při projektu k získání podpory a pomoci místní komunity, dobrovolníků, služeb a finančních prostředků patří:

- **Osobní setkání s potenciálními dárci** – přímé osobní setkání s promyšleným a vybraným okruhem lidí: třídní schůzky se zákonnými zástupci dětí, soukromou divadelní společností, soukromými fyzickými osobami a místními podnikateli. Při setkání používáme zpracovanou komunikační strategii a prezentační materiály – videonahrávky a fotografie z předešlých ročníků sportovních her.
- **Přímé oslovování poštou** – snažíme se zaujmout významné obchodní společnosti naší dobročinnou aktivitou, zajímavou cílovou skupinou a cílem projektu s přiloženými prezentačními materiály. Nabízíme možnost reklamy i zviditelnění dárců v průběhu akce a uspokojivý pocit z jejich příspěvku na dobrou věc.

- **Akce dotovaných výkonů** – při osobním jednání se spolkem Mikroregionu Porta a zřizovatelem organizace prezentujeme poslání mateřské školy, které je v souladu s projektem sportovních her.
- **Inzerce** – bezplatně využíváme regionální tisk a webový portál k publikování inzerátů s cílem získat dobrovolníky či kontakty případné finanční pomoci, uveřejňujeme pozvánku na akci společně s prezentací organizující MŠ (včetně fotografií z předešlých ročníků sportovních her).

Dle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., musí mít každá mateřská škola udělený souhlas zákonného zástupce dítěte k pořizování a zveřejňování fotografií dítěte v propagačních materiálech školy, na webovém portále a v médiích.

4.5.4 Finanční rozpočet

Finanční rozpočet akce vychází z průměrného výpočtu osmiletého konání tohoto projektu a jednotlivé položky rozpočtu jsou zaokrouhleny na tisíce. V rozpočtu není finančně vyčíslena pomoc a služby jednotlivých členů realizačního týmu akce, kteří tuto činnost vykonávají zcela dobrovolně a bezplatně v rámci svého volného času a vnitřní motivace podporující tuto dobročinnou akci organizovanou pro děti předškolního věku.

výdaje - položky	rozpočet
spotřební materiál (kancelářské potřeby, pozvánky - barevný tisk, poštovné)	2 000,00
služby (zpracování účetnictví, hovorné)	5 000,00
cestovní náhrady	5 000,00
autobusová doprava	6 000,00
občerstvení	6 000,00
hodnotné dary pro děti	25 000,00
propagace - inzerce	1 000,00
divadelní společnost (dramaturgie programu)	6 000,00
fotograf	1 000,00
kameraman	1 000,00
výpůjčka párty stanů, lavic, stolů	5 000,00
mobilní toalety	6 000,00
mobilní oplocení	5 000,00
sekání trávy, úprava terénu	2 000,00
celkem výdaje	76 000,00

příjmy - položky	rozpočet
vlastní zdroje pořádající MŠ (spotřební materiál)	1 000,00
dotace Mikroregion Porta	12 000,00
dotace zřizovatel MŠ	10 000,00
finanční služby zdarma - cestovní náhrady	5 000,00
finanční služby zdarma - inzerce	1 000,00
finanční služby zdarma - divadelní společnost	6 000,00
finanční služby zdarma - fotograf	1 000,00
finanční služby zdarma - kameraman	1 000,00
finanční služby zdarma - výpůjčka párty stanů, lavic, stolů	5 000,00
finanční služby zdarma - výpůjčka mobilního oplocení	5 000,00
finanční služby zdarma - sekání trávy, úprava terénu	2 000,00
finanční dary - celkem sponzoři	27 000,00
celkem příjmy	76 000,00

Tabulka 9: Finanční rozpočet (průměrný za roky 2009-2016), zdroj: vlastní, 2016

4.6 Vlastní realizace

Jak již bylo uvedeno v předcházejícím textu (4.5) plánování akce, stanovení termínu, místa konání a vlastní realizace sportovních her je v kompetenci organizující mateřské školy.

Při vlastní realizaci musí organizující mateřská škola dodržet pevně stanovenou skladbu programu této akce. Jednotlivé dramaturgické fáze programu (4.4) vedou k postupné emoční gradaci a rozvíjejí všechny oblasti předškolního vzdělávání.

Časové rozvržení programu – dramaturgických fází z hlediska emoční gradace a záměrů vzdělávacích úsilí pedagogů v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání (stanovených v RVP PV) jsou rozpracovány v následující tabulce.

časové rozvržení programu	dramaturgické fáze	hledisko emoční gradace	záměry vzdělávacího úsilí pedagogů v jednotlivých oblastech vzdělávání
13,00 - 13,30	příjezd MŠ	navození příjemné a bezpečné atmosféry pro pocity klidu a jistoty	environmentální oblast: seznámení s prostředím, schopnost přizpůsobit se
		přirozené projevy emocí a radosti ze setkání s ostatními dětmi i dospělými	interpersonální oblast: rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních
13,30 - 14,00	začátek akce: slavnostní zahájení	první emocionální vrchol, překvapení, intenzivní pocity radosti, štěstí, dobré nálady	sociálně-kulturní oblast: vytváření povědomí o mezilidských morálních hodnotách
		silná kolektivně sdílená atmosféra, silný pocit sounáležitosti se skupinou	sociálně-kulturní oblast: aktivní podíl každého jednotlivce na spoluvytváření sociokulturního prostředí
		zvědavost, zájem, radost z objevování, koncentrace pozornosti	psychologická oblast: rozvoj, kultivace smyslového vnímání, představivosti a fantazie, myšlenkové operace

14,00 - 16,00	jádro akce: vlastní soutěž	motivace a aktivizace ke společným sportovním výkonům, optimismus, elán, ale i obavy	interpersonální oblast: posilování vztahů mezi dětmi, vzájemná komunikace, důvěra, pocit jistoty, rozvoj kooperativních dovedností
		pozitivní soutěživá atmosféra, silné emoce, pocity vzrušení, napětí, očekávání	psychologická oblast: duševní pohoda, psychická zdatnost, sebepojetí, vůle, stimulace
		po zvládnutí části soutěžních disciplín nastupují pocity jistoty, přirozená radost z pohybu, sportu, pocity síly, energie a zdraví	biologická oblast: fyzická pohoda, tělesná zdatnost, pohybová a zdravotní kultura, rozvoj pohybových a manipulačních dovedností
			environmentální oblast: sounáležitost se světem, živou a neživou přírodou, lidmi
16,00 - 16,30	odpočinek, občerstvení	posílení sebevědomí ze zvládnutí soutěžních disciplín	biologická oblast: uvědomění si vlastního těla, sebeobslužné dovednosti, zdravé životní návyky a postoje
		pocity uvolnění, snížení emocionálního napětí	psychologická oblast: duševní pohoda, kreativita, sebevyjádření, rozvoj intelektu, řeči a jazyka
16,30 - 17,15	závěrečný vrchol akce: slavnostní vyhodnocení družstev	nejvyšší emocionální vrchol, očekávání, nejistota se mění v intenzivní prožitek radosti z odměn, dárků, štěstí, uspokojení	psychologická oblast: duševní pohoda, psychická zdatnost a odolnost, podpora sebepojetí a sebenahlížení, citů a vůle
17,15 - 17,30	závěr akce: slavnostní ukončení	emoční zklidnění, děti i dospělí jsou uvolnění, šťastní, plní dojmů a zážitků	sociálně-kulturní oblast: vytváření základů aktivních postojů ke světu, k životu, rozvoj dovedností tyto postoje vyjadřovat a projevovat
17,30 - 18,00	odjezd MŠ	nastupují emoce dojetí spojené s loučením	environmentální oblast: pozitivní vztah k místu a prostředí, ve kterém děti žijí

Tabulka 10: Skladba programu v rámci dne sportovních her, zdroj: vlastní, 2016

V praxi mohou při realizaci sportovních her nastat různé nepředvídatelné situace, například technické problémy či náhlá změna počasí, kdy je časové rozvržení programu nutné citlivě upravit. Dostatečná časová rezerva je v jádru akce (vlastní soutěži), neboť při dobré organizaci se bez nucených prostojů všechna soutěžní družstva plynule střídají na stanovištích a následující doba odpočinku a občerstvení nabízí delší časový limit. Při mírném dešti či náhlé změně počasí se mohou určité fáze programu realizovat v interiéru (tělocvična, sportovní hala, kulturní dům aj.). Vychází se z materiálních možností organizující mateřské školy, respektive obce, ve které se tato organizace nachází. Účelově jsou každoročně předem zajištěny kryté prostory (většinou páty stany) k odpočinku a stolování dětí pro všechny mateřské školy.

Zásadní při časové změně programu je plynulá návaznost mezi jednotlivými fázemi a udržení žádané atmosféry po celou dobu konání akce.

Již při plánování akce se bere riziko velmi špatného počasí či nepředvídatelných událostí v den konání akce. Jak bylo uvedeno v podkapitole 4.5.2 (harmonogram činností) v souvislosti se zajištěním autobusové dopravy, je vhodné mít v záloze náhradní termín dne konání akce (posunutí o 2-3 dny).

4.7 Public relations

Public relations neboli vztahy s veřejností jsou nástroje, pomocí kterých organizátoři projektu, tedy jednotlivé MŠ, dlouhodobě cílevědomě budují a udržují vztahy se svým okolím a širokou veřejností. Konkrétně se jedná o tyto nástroje:

- **Veřejná akce Sportovní hry mateřských škol Mikroregionu Porta** – tohoto vlastního projektu se účastní i místní komunita, široká veřejnost, zřizovatelé škol a sponzoři podporující danou činnost.
- **Setkávání a přímá komunikace s významnými osobnostmi našeho státu** – v roce 2016 přijal pozvání a osobně se zúčastnil 8. ročníku sportovních her poradce prezidenta ČR v oblasti sportu, člen Výkonného výboru ČOV (Český olympijský výbor), senátor Jozef Regec. V roli profesionálního sportovce a účastníka olympijských her motivoval děti k pohybu, sportu a daroval všem závodníkům cyklistické lahve na pití.
- **Kulturní akce** – v rámci různých oslav, výročí a významných událostí daného regionu připravují jednotlivé MŠ kulturní vystoupení s dětmi předškolního věku, čímž prohlubují vztahy s širokou veřejností a svými stálými či potenciálními dárci.
- **Dny otevřených dveří** – organizovány v jednotlivých MŠ pro zákonné zástupce dětí včetně jejich rodinných příslušníků (potenciálních dárců), v souvislosti s výběrem předškolního zařízení a budoucí docházky dítěte do MŠ.
- **Celoroční prezentace MŠ na webovém portále** – každá MŠ má zveřejněny identifikační údaje o své škole, koncepční záměry školy, školní vzdělávací program, výroční zprávy školy, inspekční zprávy, aktivity a činnosti s dětmi, zapojení do soutěží, výstavy dětských prací, fotodokumentaci, dotazníky, ankety, kroniku školy aj. Prostřednictvím této prezentace organizace udržují a zlepšují dobrou image své školy.
- **Otevřená komunikace a posilování vztahů** – se zákonnými zástupci dětí, jejich rodinami, místní komunitou, zřizovatelem, nadřízenými orgány, vládními institucemi, neziskovou sférou v regionu i soukromým sektorem. Prostřednictvím oboustranné komunikace poskytujeme široké veřejnosti

informace a současně získáváme zpětnou vazbu a informace pro další aktivity v organizaci.

- **Interní komunikace a prosociální formy chování** – v jednotlivých MŠ se budují a posilují vstřícné vztahy mezi zaměstnanci a pozitivní psychosociální klima v organizaci.

4.8 Vnitřní evaluace projektu

Cílem vnitřní evaluace projektu je celkové formativní zhodnocení realizace projektu sportovních her: dosahování cílů projektu, zhodnocení řízení projektu, aktivit realizačního týmu a dle potřeby navržení případných opatření ke zlepšení.

Předmětem vnitřní evaluace je konkrétně: naplnění cílů projektu, skladba programu v rámci dne sportovních her, plánování akce a vlastní realizace.

Metodologie vnitřní evaluace je metoda **sebehodnocení** organizující mateřské školy. Důležitá je vzájemná součinnost realizačního týmu při svém sebehodnocení, kdy plnou zodpovědnost za vypracování závěrečné sebehodnotící zprávy nese vedoucí realizačního týmu (ředitelka organizující mateřské školy).

Vnitřní evaluační proces představuje vytvoření závěrečné sebehodnotící zprávy vypracované po ukončení projektu využívající metody:

- záměrného zúčastněného pozorování;
- osobní reflexe;
- rozhovory se členy realizačního týmu;
- neformální rozhovory s účastníky sportovní akce;
- SWOT analýzy – nástroj ke zjištění vnitřního prostředí tj. silných a slabých stránek projektu a vnějšího prostředí v podobě příležitostí a hrozeb, definovaný společně ředitelkami spolupracujících mateřských škol.

Výstupem vnitřní evaluace je stručná srozumitelná zpráva založená na analýze procesu realizace projektu.

Závěrečná sebehodnotící zpráva

Na začátku tohoto projektu, téměř před deseti lety, se zrodila úžasná myšlenka zorganizovat v rámci mikroregionu ojedinělé sportovní hry spřátelených mateřských škol. Malá skupina nadšených ředitelky a učitelky společně stanovila cíl, cílovou skupinu a detailní program sportovních her.

Hlavním organizátorem celého projektu se v roce 2009 stala první ze šesti spřátelených mateřských škol, příspěvková organizace, která při realizaci vlastního projektu uplatnila fundraising. Ředitelka této organizace v roli manažera, dobrovolníka sestavila svůj realizační tým a role v týmu, rozpočet akce, plánovala, organizovala, řídila a kontrolovala. Využila kontaktů, přátelství a promyšlenou komunikační strategii, poukazovala na poslání mateřské školy, jež je v souladu s projektem, a postupně získala na tuto veřejně prospěšnou činnost finanční prostředky od sponzorů a dárců.

Shrnutí:

- první ročník sportovních her byl velmi úspěšný a děti prožily radost z pohybu při sportovních aktivitách, rodiče nešetřili chválou;
- všechno vynaložený volný čas a energie organizátorů stály za to;
- náš cíl, přivést děti a jejich rodiče ke sportu, zažít radost z pohybu a společných setkání, se nám daří každoročně plnit;
- prakticky aplikujeme projekt ve výchově a vzdělávání v mateřské škole v souladu s kurikulárními dokumenty;
- dlouhodobý proces cílené všestranné pohybové přípravy dětí v průběhu školního roku rozvíjí jejich tělesnou i psychickou zdatnost;
- individualizace ve vzdělávání v souladu s projektem vychází vstříc zájmům, potřebám a dovednostem každého dítěte a v průběhu celé předškolní docházky umožňuje sledovat pokrok ve všech oblastech rozvoje osobnosti (kognitivní, afektivní i konativní stránky);
- skladba programu v rámci dne sportovních her se plně osvědčuje;
- řízení projektu je odborně vedeno a veškerá jednání probíhají efektivně;
- aktivity realizačního týmu, časový harmonogram a rozdělení kompetencí jednotlivým členům realizačního týmu se osvědčuje;

- finanční rozpočet projektu je dodržen a získané finanční prostředky jsou využity smysluplně na bohubilou činnost;
- v dalších letech se pokusíme rozšířit okruhy dárců o nadace, granty a státní správu.

V současné době máme za sebou již osmý ročník tohoto projektu a z původní malé skupiny nadšených pedagogů se podařilo vytvořit velký okruh přátel školy a sponzorů, kteří nám každoročně pomáhají projekt sportovních her mateřských škol úspěšně realizovat. V rámci desátého ročníku realizace vlastního projektu připravujeme větší propagaci s využitím více druhů médií – rozhlasu a internetu.

SWOT analýza

	silné stránky	slabé stránky
vnitřní	udržitelnost projektu již 8 let	silná závislost participace MŠ na konkrétních lidech ve vedení organizací
	vnitřní motivace, dobrovolnost a iniciativa realizačního týmu	nejednotná míra spoluúčasti jednotlivých pracovníků škol na projektu
	efektivní týmová spolupráce členů realizačního týmu	systém publikování a získávání informací od veřejnosti
	vysoká míra empatie a vřelý vztah k účastníkům akce	rozdílné podmínky mezi MŠ: velikost organizační struktury, sportovní zázemí
	úspěšná prezentace škol a zvládnání public relations	
	zajímavá nabídka volnočasových aktivit	
	osobní růst pedagogů v oblasti manažerské a prosocionální	

	příležitosti	hrozby
vnější	rozvíjet ekonomické zdroje, využít granty, dotace, nadace	individuální míra úspěšnosti získávání finančních prostředků
	rozšířit efektivní systém zveřejňování informací, prezentace	nejednotné výchovné působení školy a rodiny
	provádět průzkumy zájmu volnočasových aktivit u dětí a mládeže	zvyšující se pasivní životní styl rodin
		populační vývoj v daném regionu - úbytek dětí
		nepříznivé počasí v den konání akce

Tabulka 11: SWOT analýza, zdroj: vlastní, 2016

Závěr

Teoretická část diplomové práce vycházející z odborné literatury se zabývá současným pojetím předškolního vzdělávání a významem profesních kompetencí učitelů mateřských škol, dále charakterizuje vývoj dítěte předškolního věku ve vztahu k rodině a mateřské škole a poukazuje na důležitost hry, pohybu a rozvoje pohybových dovedností v životě dítěte. Na tuto teoretickou část plynule navazuje vlastní projekt s názvem Sportovní hry mateřských škol Mikroregionu Porta, který je rozpracovaný jako metodický manuál pro ty, kteří by něco podobného mohli vyzkoušet v rámci svých aktivit s dětmi.

Hlavní cíl diplomové práce popsat a zhodnotit plánování a realizaci projektu sportovních her organizovaných pro děti předškolního věku se podařil naplnit. V rámci naplnění dílčího cíle byla detailně včetně postupů popsána aplikace projektu při výchově a vzdělávání v mateřské škole a objasněna významná role učitelek mateřských škol při osobnostním rozvoji každého dítěte a pozitivním ovlivňování volného času dětí, rodin, přátel školy i všech aktérů, kteří pomáhají tuto veřejně prospěšnou činnost realizovat. Tato práce se opírala o odbornou literaturu, poznatky z vývojové psychologie, současné kurikulum, dlouholetou pedagogickou praxi učitelek spřátelených mateřských škol a osmiletou vlastní zkušenost s realizací tohoto projektu.

Při pohybových aktivitách a sportovních hrách si děti pěstují své sebepojetí, sebevědomí, sebedůvěru, odvahu, rozvíjí vůli, respektují pravidla, práva ostatních, prožívají a zvládají různé situace a emoce, vzájemně mezi sebou komunikují, pomáhají si, učí se hrát fér, vyhrávat i prohrávat. Pohybové činnosti v dětském věku nabízí mnoho situací pro rozvoj dítěte, osobnostního i společenského charakteru a ovlivňují morální hodnoty dětí, jsou prostředkem cesty k získávání pro život potřebných kompetencí.

Seznam zkratk

ČR – Česká republika

MŠ – Mateřská škola

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SDH – Sbor dobrovolných hasičů

ŠVP – Školní vzdělávací plán

Seznam použité literatury a internetových zdrojů

APPELT, K., M. LIBRA a I. STEJSKALOVÁ. *Základy názvosloví tělesných cvičení*. Praha: ATVS Palestra – VOŠ, 2004, 129 s.

BEDNÁŘOVÁ, J. a V. ŠMARDOVÁ. *Školní zralost*. 1.vyd. Brno: Computer Press, 2011, 99 s. ISBN 978-80-251-2569-4.

BERGEROVÁ, M. *Fundraising pro školy*. Praha: Spiralis, 2011, 135 s. ISBN 978-80-903015.

BRIERLEY, J. *7 prvních let života rozhoduje*. 2.vyd. Praha: Portál, 2000, 120 s. ISBN 80-7178-484-2.

BÝTEŠNÍKOVÁ, I. *Komunikace dětí předškolního věku*. 1.vyd. Praha: Grada, 2012, 236 s. ISBN 978-80-247-3008-0.

ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 1.vyd. Brno: Doplněk, 2000, 378 s. ISBN 80-7239-060-0.

DELORS, J. (ed.). *Lerning: The Treasure within. Report to UNESCO of the International Commission on education for the Twenty-first Century*. Paris: UNESCO Publishing, 1996, 46s. ISBN 92-3-103274-7 [on-line].

Dostupné: <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001095/109590Eo.pdf> [cit. 2016-07-22].

DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte*. 2.vyd. Praha: Portál, 2011a, 152 s. ISBN 978-80-7367-819-7.

DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybové činnosti v předškolním vzdělávání*. 2.vyd. Praha: Raabe, 2011b, 146 s. ISBN 978-80-86307-88-6.

DVOŘÁKOVÁ, H. a kol. *Rozvíjíme tělesnou zdatnost dětí*. 1.vyd. Praha: Raabe, 2014, 164 s. ISBN 978-80-7496-162-5.

DVOŘÁKOVÁ, H. *Sportujeme s nejmenšími dětmi*. 2.vyd. Brno: TeMi CZ, 2009, 124 s. ISBN 978-80-87156-26-1.

GILLERNOVÁ, I., L. KREJČOVÁ a kolektiv. *Sociální dovednosti ve škole*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2012, 248 s. ISBN 978-80-247-3472-9.

HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada Publishing, 2009, 192 s. ISBN 978-80-247-2816-2.

HELUS, Z. *Psychologie pro střední školy*. 3.vyd. Praha: Fortuna, 2003, 120 s. ISBN 80-7168-876-2.

HERMAN, M. *Najděte si svého maršána*. 2.vyd. Olomouc: Hanex, 2008, 233 s. ISBN 978-80-7409-023-3.

JANSA, P a kolektiv. *Pedagogika sportu*. Praha: Univerzita Karlova, 2012, 226 s. ISBN 978-80-246-2026-8.

JEŠINA, O., M. KUDLÁČEK a kol. *Aplikovaná tělesná výchova*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011, 180 s. ISBN 978-80-244-2738-6.

KAUFMANNOVÁ-HUBEROVÁ, G. *Děti potřebují rituály*. 1.vyd. Praha: Portál, 1998, 96 s. ISBN 80-7178-203-3.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Školka hrou. Výchovně-vzdělávací činnost*. Ze slovenského originálu Školka hrou, Výchovno-vzdelavacia činnosť – LETO. 1.vyd. Praha: EDUKAČNÍ LABORATOŘ, 2015, 344 s. ISBN 978-80-906082-0-7.

KUČERA, M. a P. KORBELÁŘ. Význam pohybové aktivity pro předškolní děti. In *Dítě – pohyb – rodina*. 1994, 72 s.

KREJČOVÁ, V., J. KARGEROVÁ a Z. SYSLOVÁ. *Individualizace v mateřské škole*. 1.vyd. Praha: Portál, 2015, 184 s. ISBN 978-80-262-0812-9.

KRIŠTOFIČ, J. *Pohybová příprava dětí. Kondiční a koordinační gymnastická cvičení*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2006, 112 s. ISBN 80-247-1636-4.

KRIŠTOFIČ, J. a kolektiv. *Gymnastická průprava sportovce. 238 cvičení pro všestranný rozvoj pohybových dovedností*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2004, 192 s. ISBN 80-247-1006-4.

LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2.vyd. Praha: Grada Publishing, 2006, 368 s. ISBN 978-80-247-1284-0.

MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. 6.vyd. Praha: Portál, 2013, 112 s. ISBN 978-80-262-0398-8.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1.vyd. Praha: Portál, 1996, 144 s. ISBN 80-7178-085-5.

MATĚJČEK, Z. a M. POKORNÁ. *Radosti a strasti*. 1.vyd. Jinočany: H+H, 1998, 205 s. ISBN 80-86022-21-8.

MĚKOTA, K. a R. CUBEREK. *Pohybové dovednosti – činnosti – výkony*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007, 163 s. ISBN 978-80-244-1728-8.

MEZINÁRODNÍ PROFESNÍ RÁMEC KVALITY ISSA. *Kompetentní učitel 21. století*. 1.vyd. Plzeň: Bílý slon, 2011.

NÁDVORNÍKOVÁ, H. *Kognitivní činnosti v předškolním vzdělávání*. 1.vyd. Praha: Raabe, 2011, 160 s. ISBN 978-80-86307-87-9.

OPLETALOVÁ, A. Fundraising pro sociální pracovníky. In *Problematika finančních a jiných zdrojů nejen v sociální sféře*. Olomouc: HANEX, 2008, 84 s. ISBN 978-80-7409-017-2.

PASTUCHA, D. a kolektiv. *Pohyb v terapii a prevenci dětské obezity*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, 128 s. ISBN 978-80-247-4065-2.

Pedagogické hodnocení v pojetí RVP PV. Praha: VÚP, 2010, 48 s. ISBN 978-80-87000-34-2.

PERIČ, T. *Hry ve sportovní přípravě dětí.* 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2004, 100 s. ISBN 80-247-0908-2.

PERIČ, T. a kolektiv. *Sportovní příprava dětí.* 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2012, 176 s. ISBN 978-80-247-4218-2.

PIAGET, J. a B. INHELDEROVÁ. *Psychologie dítěte.* 4.vyd. Praha: Portál, 2007, 143 s. ISBN 978-80-7367-263-8.

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník.* 1.vyd. Praha: Portál, 1995, 292 s. ISBN 80-7178-029-4.

PRŮCHA, J. (ed.). *Pedagogická encyklopedie.* 1.vyd. Praha: Portál, 2009, 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě. Základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů.* 1.vyd. Praha: Portál, 1999, 320 s. ISBN 80-7178-290-4.

PRŮCHA, J. a S. KOŽÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika.* 1.vyd. Praha: Portál, 2013, 184 s. ISBN 978-80-262-0495-4.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: VÚP, 2004, 45 s.

SEDLÁČKOVÁ, H., Z. SYSLOVÁ a L. ŠTĚPÁNKOVÁ. *Hodnocení výsledků předškolního vzdělávání.* 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 152 s. ISBN 978-80-7357-884-8.

SINDELAROVÁ, B. *Předcházíme poruchám učení.* 5.vyd. Praha: Portál, 2013, 63 s. ISBN 978-80-262-0405-3.

SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas. Vybrané kapitoly.* 2.vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2005, 115 s. ISBN 80-246-1039-6.

SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy*. Praha: VÚP, 2006, s. 34. ISBN 80-87000-01-3.

SUCHÁNKOVÁ, E. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. 1.vyd. Praha: Portál, 2014, 184 s. ISBN 978-80-262-0698-9.

SYSLOVÁ, Z. *Autoevaluace v mateřské škole. Cesta ke kvalitě vzdělávání*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, 184 s. ISBN 978-80-262-0183-0.

SYSLOVÁ, Z. *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2013, 160 s. ISBN 978-80-247-4309-7.

TOMKOVÁ, A. a kol. *Rámeček profesních kvalit učitele*. Hodnotící a sebehodnotící arch [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012, 44 s. Dostupné: https://nuov.cz/uploads/AE/evaluacni_nastroje/08_Ramecek_profesnich_kvalit_ucitele.pdf [cit. 2016-08-11]. ISBN 978-80-87063-64-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1.vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2005, 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

VOLFOVÁ, H. a I. KOLOVSKÁ. *Předškoláci v pohybu*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2008, 120 s. ISBN 978-80-247-2317-4.

WIRZ, D. *Výchova začíná vztahem*. 1.vyd. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 2007, 108 s. ISBN 978-80-7204-503-7.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Systém vzdělávacích cílů

Tabulka 2: Přehled zúčastněných mateřských škol v roce 2016

Tabulka 3: Vzor tabulky pro zápis soutěžních disciplín

Tabulka 4: Tematická aktivita Já a moje tělo

Tabulka 5: Tematická aktivita Já a moji kamarádi

Tabulka 6: Tematická aktivita Já jsem sportovec

Tabulka 7: Realizační tým a kompetence jednotlivých členů týmu jednotřídní mateřské školy v roce 2014

Tabulka 8: Harmonogram činností v roce 2014

Tabulka 9: Finanční rozpočet (průměrný za roky 2009-2016)

Tabulka 10: Skladba programu v rámci dne sportovních her

Tabulka 11: SWOT analýza

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Seznam obrázků (vlastní, 2009-2016)

Příloha č. 2 – Dítě a jeho tělo (RVP PV, 2004, s. 13-16)

Příloha č. 1 – Seznam obrázků

- Obrázek 1: Soutěžící děti z mateřské školy Dolní Loučky v roce 2014
- Obrázek 2: Děti a část realizačního týmu v pohádkových maskách v roce 2016
- Obrázek 3: Tradiční slavnostní zahájení sportovních her Mikroregionu Porta
- Obrázek 4: Společný zpěv známé písně *Není nutno* doprovázený pohybem dětí
- Obrázek 5: Upřímná radost dětí ze setkání a sounáležitosti s ostatními soutěžícími
- Obrázek 6: Spolupráce a komunikace mladších dětí před soutěžní disciplínou pětiskok
- Obrázek 7: Soutěžní disciplína pětiskok ve sportovním areálu v roce 2010
- Obrázek 8: Ukázka vizuálního znázornění soutěžní disciplíny skoky v pytli
- Obrázek 9: Soutěžní disciplína skoky v pytli na umělém povrchu v roce 2012
- Obrázek 10: Soutěžní disciplína skoky v pytli na trávě, mladší děti (3-4leté)
- Obrázek 11: Soutěžní disciplína skoky v pytli v přírodním terénu, starší děti (5-6leté)
- Obrázek 12: Soutěžní disciplína hod do dálky tenisovým míčkem, soustředění v týmu
- Obrázek 13: Sounáležitost ve skupině a emoce dětí v soutěžním družstvu
- Obrázek 14: Soutěžní disciplína štafetový běh – ukázka práce realizačního týmu
- Obrázek 15: Radost z pohybu a rozvíjení fyzické zdatnosti dětí při štafetovém běhu
- Obrázek 16: Soutěžní disciplína překážkový běh s míčkem, podlézání překážky
- Obrázek 17: Soutěžní disciplína překážkový běh s míčkem, přeskokování překážek
- Obrázek 18: Ukázka části uměle připraveného prostředí (sociální zázemí) v roce 2014
- Obrázek 19: Odpočinek a občerstvení, zázemí sportovního areálu v roce 2010
- Obrázek 20: Spontánní pohyb a hry dětí v prostorách sportovního areálu v roce 2016
- Obrázek 21: Spontánní pohyb dětí, prohlídka dárků pro MŠ se členy realizačního týmu
- Obrázek 22: Slavnostní vyhodnocení soutěžních družstev, starší děti (5-6leté)
- Obrázek 23: Slavnostní vyhodnocení soutěžních družstev, spolupráce realizačního týmu
- Obrázek 24: Slavnostní předání zapálené pochodně MŠ pro další ročník sportovních her
- Obrázek 25: Společné rozloučení všech účastníků akce, poděkování a závěrečné ovace

Obrázek 1: Soutěžící děti z mateřské školy Dolní Loučky v roce 2014

Obrázek 2: Děti a část realizačního týmu v pohádkových maskách v roce 2016

Obrázek 3: Tradiční slavnostní zahájení sportovních her Mikroregionu Porta

Obrázek 4: Společný zpěv známé písně *Není nutno* doprovázený pohybem dětí

Obrázek 5: Upřímná radost dětí ze setkání a sounáležitosti s ostatními soutěžícími

Obrázek 6: Spolupráce a komunikace mladších dětí před soutěžní disciplínou pětiskok

Obrázek 7: Soutěžní disciplína pětiskok ve sportovním areálu v roce 2010

Obrázek 8: Ukázka vizuálního znázornění soutěžní disciplíny skoky v pytli

Obrázek 9: Soutěžní disciplína skoky v pytli na umělém povrchu v roce 2012

Obrázek 10: Soutěžní disciplína skoky v pytlí na trávě, mladší děti (3-4leté)

Obrázek 11: Soutěžní disciplína skoky v pytlí v přírodním terénu, starší děti (5-6leté)

Obrázek 12: Soutěžní disciplína hod do dálky tenisovým míčkem, soustředění v týmu

Obrázek 13: Sounáležitost ve skupině a emoce dětí v soutěžním družstvu

Obrázek 14: Soutěžní disciplína štafetový běh – ukázka práce realizačního týmu

Obrázek 15: Radost z pohybu a rozvíjení fyzické zdatnosti dětí při štafetovém běhu

Obrázek 16: Soutěžní disciplína překážkový běh s míčkem, podlézání překážky

Obrázek 17: Soutěžní disciplína překážkový běh s míčkem, přeskokování překážek

Obrázek 18: Ukázka části uměle připraveného prostředí (sociální zázemí) v roce 2014

Obrázek 19: Odpočinek a občerstvení, zázemí sportovního areálu v roce 2010

Obrázek 20: Spontánní pohyb a hry dětí v prostorách sportovního areálu v roce 2016

Obrázek 21: Spontánní pohyb dětí, prohlídka dárků pro MŠ se členy realizačního týmu

Obrázek 22: Slavnostní vyhodnocení soutěžních družstev, starší děti (5-6leté)

Obrázek 23: Slavnostní vyhodnocení soutěžních družstev, spolupráce realizačního týmu

Obrázek 24: Slavnostní předání zapálené pochodně MŠ pro další ročník sportovních her

Obrázek 25: Společné rozloučení všech účastníků akce, poděkování a závěrečné ovace

„Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v oblasti biologické je stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj jeho pohybových i manipulačních dovedností, učit je sebeobslužným dovednostem a vést je k zdravým životním návykům a postojům.“ (RVP PV, 2004, s. 13)

Dílčí vzdělávací cíle (co pedagog u dítěte podporuje)

- uvědomění si vlastního těla;
- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností jemné a hrubé motoriky, ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí;
- rozvoj a užívání všech smyslů;
- rozvoj psychické a fyzické zdatnosti;
- osvojení si věku přiměřených praktických dovedností;
- osvojení si poznatků o těle a zdraví, o pohybové činnosti a její kvalitě;
- osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody a pohody prostředí;
- vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu.

Vzdělávací nabídka (co pedagog dítěti nabízí)

- lokomoční pohybové činnosti (chůze, běh, skoky a poskoky, lezení), nelokomoční pohybové činnosti (změny poloh a pohybů těla na místě) a jiné činnosti (základní gymnastika, turistika, sezónní činnosti, míčové hry apod.);
- manipulační činnosti a jednoduché úkony s předměty, pomůckami, nástroji, náčiním, materiálem; činnosti seznamující děti s věcmi, které je obklopují a jejich praktickým používáním;
- zdravotně zaměřené činnosti (vyrovnávací, protahovací, uvolňovací, dechová, relaxační cvičení);
- smyslové a psychomotorické hry;
- konstruktivní a grafické činnosti;
- hudební a hudebně pohybové hry a činnosti;

- jednoduché pracovní a sebeobslužné činnosti v oblasti osobní hygieny, stolování, oblékání, úklidu, úpravy prostředí apod.;
- činnosti zaměřené k poznávání lidského těla a jeho částí;
- příležitosti a činnosti směřující k ochraně zdraví, osobního bezpečí a vytváření zdravých životních návyků;
- činnosti relaxační a odpočinkové, zajišťující zdravou atmosféru a pohodu prostředí;
- příležitosti a činnosti směřující k prevenci úrazů (hrozících při hrách, pohybových činnostech a dopravních situacích, při setkávání s cizími lidmi), k prevenci nemocí, nezdravých návyků a závislostí.

Očekávané výstupy (co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže)

- zachovávat správné držení těla;
- zvládnout základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí (zvládat překážky, házet a chytat míč, užívat různé náčiní, pohybovat se ve skupině dětí, pohybovat se na sněhu, ledu, ve vodě, v písku);
- koordinovat lokomoci a další polohy a pohyby těla, sladit pohyb s rytmem a hudbou;
- vědomě napodobit jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu;
- ovládat dechové svalstvo, sladit pohyb se zpěvem;
- vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů (sluchově rozlišovat zvuky a tóny, zrakově rozlišovat tvary předmětů a jiné specifické znaky, rozlišovat vůně, chutě, vnímat hmatem apod.);
- ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami, s nástroji, náčiním a materiálem, zacházet s grafickým a výtvarným materiálem, např. s tužkami, barvami, nůžkami, papírem, modelovací hmotou, zacházet s jednoduchými hudebními nástroji apod.);
- zvládnout sebeobsluhu, uplatňovat základní kulturně hygienické a zdravotně preventivní návyky (starat se o osobní hygienu, přijímat stravu a tekutinu, umět stolovat, postarat se o sebe a své osobní věci, oblékat se, svlékat, obouvat apod.);
- zvládat jednoduchou obsluhu a pracovní úkony (postarat se o hračky, pomůcky, uklidit po sobě, udržovat pořádek, zvládat jednoduché úklidové práce, práce na zahradě apod.);
- pojmenovat části těla, některé orgány (včetně pohlavních), znát jejich funkce, mít povědomí o těle a jeho vývoji, (o narození, růstu těla a jeho proměnách), znát základní pojmy užívané ve spojení se zdravím, s pohybem a sportem;

- rozlišovat, co prospívá zdraví a co mu škodí; chovat se tak, aby v situacích pro dítě běžných a jemu známých neohrožovalo zdraví, bezpečí a pohodu svou ani druhých;
- mít povědomí o významu péče o čistotu a zdraví, o významu aktivního pohybu a zdravé výživy;
- mít povědomí o některých způsobech ochrany osobního zdraví a bezpečí a o tom, kde v případě potřeby hledat pomoc (kam se obrátit, koho přivolat, jakým způsobem apod.);
- zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, drobnými nástroji, sportovním náčiním a náradím, výtvarnými pomůckami a materiály, jednoduchými hudebními nástroji, běžnými pracovními pomůckami.

Rizika (co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga)

- denní režim nevyhovující fyziologickým dětským potřebám a zásadám zdravého životního stylu;
- nedostatečný respekt k individuálním potřebám dětí (k potřebě pohybu, spánku, odpočinku, látkové výměny, osobního tempa a tepelné pohody, k potřebě soukromí, apod.);
- omezování samostatnosti dítěte při pohybových činnostech, málo příležitostí k pracovním úkonům;
- nerespektování rozdílných tělesných a smyslových předpokladů a pohybových možností jednotlivých dětí;
- neznalost zdravotního stavu a zdravotních problémů dítěte;
- omezování spontánních pohybových aktivit, nepravidelná, málo rozmanitá či jednostranná nabídka pohybových činností;
- absence či nedostatek řízených pohybových aktivit vedoucích k osvojení nových pohybových dovedností;
- nevhodné prostory pro pohybové činnosti a nevhodná organizace z hlediska bezpečnosti dětí;
- dlouhodobé statické zatěžování bez pohybu, uplatňování nevhodných cviků a činností, nevhodné oblečení při pohybových činnostech;
- nedostatek či zkreslení elementárních informací o lidském těle, o jeho růstu a vývoji, o funkcích některých částí a orgánů, o zdraví i možnostech jeho ohrožení, způsobech ochrany zdraví a bezpečí;
- nevhodné vzory chování dospělých v prostředí mateřské školy;
- nedostatečně připravené prostředí, nedostatečné vybavení náčiním, náradím, popř. nedostatečné využívání vybavení a dalších možností apod.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Soňa Šikolová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Sportovní hry mateřských škol Mikroregionu Porta
Název v angličtině:	Sports Games of Nursery Schools in Porta Micro Region
Anotace práce:	Diplomová práce popisuje a hodnotí plánování a realizaci projektu sportovních her pro děti předškolního věku, který osmým rokem organizují spřátelené mateřské školy Mikroregionu Porta. Projekt sportovních her se opírá o poznatky vývojové psychologie, současné kurikulum a je aplikován ve výchově a vzdělávání v mateřských školách. Diplomová práce charakterizuje předškolní vzdělávání a objasňuje významnou roli učitelů mateřských škol při spolupráci s rodinou, která je klíčová pro rozvoj dětí v oblasti pohybových dovedností, tělesné a psychické zdatnosti a měla by pozitivně ovlivňovat zdravý vývoj osobnosti v oblasti fyzické, psychické a sociální.
Klíčová slova:	Mateřská škola, pohyb, pohybové dovednosti, projekt, předškolní vzdělávání, rodina, sportovní hry, tělesná a psychická zdatnost, učitel mateřské školy.
Anotace v angličtině:	The thesis describes and assesses the planning and implementation of a project of sports games for pre-school-age children which has been organized for eight years by befriended nursery schools in Porta Micro Region. The project is based on the findings of developmental psychology and current curriculum; it is being applied in the education in the nursery schools. The thesis characterizes pre-school education

	and it clarifies the significant role of nursery school teachers in cooperation with family which is a key factor in children development in the areas of motor skills, as well as physical and mental fitness. It should positively influence the well-balanced development of personality in physical, mental and social areas.
Klíčová slova v angličtině:	Nursery school, motion, motor skills, project, pre-school education, family, sports games, physical and mental fitness, nursery school teacher.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Seznam obrázků (vlastní, 2009-2016) Příloha č. 2 – Dítě a jeho tělo (RVP PV, 2004, s. 13-16)
Rozsah práce:	81 stran
Jazyk práce:	Český jazyk